

HET LIBERALE
PROGRAMMA VOOR EUROPA

*European Liberals and Democrats - Libéraux et Démocrates Européens
Europäische Liberale und Demokraten - Liberali e Democratici Europei
Ευρωπαϊοί Φιλελεύθεροι και Δημοκράτες
Europæiske Liberale og Demokrater - Europese Liberalen en Democraten*

Colofon

Uitgave van het hoofdbestuur van de VVD
onder verantwoordelijkheid van het bestuur
van de Federatie van Liberale en Demo-
cratische Partijen van de Europese Ge-
meenschap (ELD) aanvaard door het congres
van de ELD op 9, 10 en 11 december 1983
te München.

Copyright: Niets uit deze uitgave mag
worden overgenomen zonder schriftelijke
toestemming van het hoofdbestuur van
de VVD.

VVD
Koninginnegracht 57
2514 AE 's-Gravenhage
telefoon (070) 614121
telex 33564 - VVD NL
vidibus: 400.005.104
Nederlandse vertaling:
maart, 1984.

Meer exemplaren van dit ver-
kiezingsprogramma kunnen worden
besteld door overmaking van een
bedrag van f5,- per exemplaar
op girorekening 40.18.232 t.n.v.
VVD-informatierekening te
's-Gravenhage, onder vermelding
van "verkiezingsprogramma ELD".

VOOR EEN LIBERAAL EN DEMOCRATISCH EUROPA

ELD

PROGRAMMA

1984 - 1989

INHOUDSOPGAVEBLZ.:

INLEIDING "VOOR EEN LIBERAAL EN DEMOCRATISCH EUROPA"	1
A. VAN EUROPESE GEMEENSCHAP TOT EUROPESE UNIE: EEN DEMOCRATISCHE TAAK, GEBASEERD OP VRIJHEID, MENSENRECHTEN EN RECHTSREGELS	2
I. HET FUNCTIONEREN VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP EN HAAR INSTELLINGEN	2
II. RECHTEN VAN DE MENS EN BURGERRECHTEN	4
B. BESTRIJDING VAN DE ECONOMISCHE EN SOCIALE CRISIS OP EUROPEES NIVEAU	5
III. GRONDBEGINSELEN VAN HET ECONOMISCHE BELEID	5
IV. SOCIAAL BELEID	8
V. MILIEUBELEID	9
VI. CONSUMENTENBELEID	10
VII. ACTIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP TEN BEHOEVE VAN VROUWEN	11
C. VERSTERKING VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE ECONOMISCHE BASIS VAN EUROPA	12
VIII. LANDBOUW, VOEDSELVOORZIENING EN VISSERIJ	12
IX. HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF	13
X. DE ENERGIEVOORZIENING	14
XI. ONDERZOEK EN TECHNOLOGIE	15
XII. VERKEER EN VERVOER	16
XIII. REGIONALE ONTWIKKELING	17
D. BESCHERMING EN ONTWIKKELING VAN HET EUROPESE CULTURELE ERFGOED.	18
XIV. CULTUUR EN ONDERWIJS IN EEN LIBERAAL EN DEMOCRATISCH EUROPA.	18
XV. CULTUUR EN MASSAMEDIA	19
E. DE EUROPESE ROL IN DE WERELD: EEN FACTOR VOOR VREDE, VOORUITGANG EN STABILITEIT	20
XVI. BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID	20
XVII. EUROPESE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING	21

INLEIDING "VOOR EEN LIBERAAL EN DEMOCRATISCH EUROPA"

Een bekend staatsman heeft eens gezegd dat de parlementaire democratie het slechts mogelijke regeringsstelsel is; zij het dat alle andere die ooit geprobeerd zijn nog slechter waren. Liberalen en Democraten zijn er vast van overtuigd dat dit waar is. Zij willen daarom de democratische regeringsstelsels die wij gewend zijn behouden en versterken en de beginselen daarvan ook toegepast zien op het functioneren van de Europese Gemeenschap zelf. Deze beide doelstellingen zijn nauw met elkaar verbonden: de stap van Gemeenschap naar een unie van staten en volken die de parlementaire democratie, het recht en de menselijke waardigheid hoog houdt, zou wel eens beslissend kunnen zijn om te voorkomen dat onze democratieën ineenstorten onder de geweldige druk waaraan zij zijn blootgesteld.

In juni 1984 zullen de burgers van de Europese Gemeenschap opnieuw naar de stembus worden geroepen. Rond de Europese Verkiezingen hangt een sfeer van crisis, onzekerheid en twijfel. Onze binnenlandse economische en sociale structuur staat onder druk, met name ook omdat het niet duidelijk is dat economisch herstel leidt tot een evenredige vermindering van de werkloosheid. Buiten Europa lijkt de internationale situatie meer bedreigend dan ooit sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog. De Europeanen zijn bezorgd over hun veiligheid, piekeren over hun economische vooruitzichten en zijn vol zorg over hun toekomst.

Onder die omstandigheden worden sommige van de uitgangspunten waarvan we jarenlang in ons beleid zijn uitgegaan soms ter discussie gesteld: Is het goed dat onze landen blijven deel uitmaken van het collectieve veiligheidssysteem zoals dat verankerd ligt in het Atlantisch Bondgenootschap?

Is het goed te blijven deel uitmaken van de Europese Gemeenschap waardoor we onszelf blootstellen aan de concurrentie van anderen? Heeft de Gemeenschap nog nut? Of moeten we onszelf maar weer opsluiten binnen onze vertrouwde nationale grenzen, waarbij onze blik meer naar binnen dan naar buiten is gericht, en hopen dat het onheil van deze wereld wel voorbij zal gaan of althans onze buurman zal raken en niet onszelf?

In de laatste jaren heeft de Europese Gemeenschap bepaald geen inspirerend beeld gegeven. De economische crisis die kwam op een moment dat het integratieproces binnen de Gemeenschap nog verre van voltooid was heeft de regeringen van de lidstaten er dikwijls toegebracht hun toevlucht te zoeken in een herleving van het traditionele protectionisme, waardoor de Gemeenschap in de verdediging werd gedrukt. De instellingen van de Gemeenschap werden zwak gehouden en de invloed van de nationale bureaucratieën bleef toenemen. Daardoor stagneerde de besluitvorming, waardoor vervolgens weer de nationale verleiding om het maar alleen te doen toenam.

Wij Europese Liberalen en Democraten zien in onze huidige problemen niet alleen een reden voor bezorgdheid, maar ook kansen en mogelijkheden voor herstel en vernieuwing. Onze huidige moeilijkheden brengen ons er soms toe te vergeten hoe belangrijk de resultaten van de Gemeenschap zijn geweest en nog zijn en welke grote mogelijkheden voor de toekomst de Gemeenschap biedt. Oorlogen tussen onze lidstaten die de Europese geschiedenis gedurende vele eeuwen hebben gekenmerkt, zijn ondenkbaar geworden. De oprichting van de Europese Gemeenschap heeft een periode ingeleid van economische voorspoed en sociale vooruitgang die zijn weerga niet kent in onze geschiedenis.

Ondanks haar gebreken en onvolmaaktheid heeft de Gemeenschap Europa veranderd. Haar verdwijnen is nauwelijks anders voor te stellen dan als een bron van groot gevaar. Het uiteenvallen van de Europese Gemeenschap en de golf van economisch en politiek nationalisme die daar zeker op zou volgen zou voor ons allen een ramp van de eerste orde zijn.

Het vrije verkeer over de grenzen, eerst van goederen, vervolgens van personen en uiteindelijk misschien van ideeën zou in belangrijke mate worden vermindert. De economische en sociale crisis zou zelfs nog verergeren en een politiek klimaat scheppen waarin onze vrije en democratische instellingen steeds moeilijker zouden kunnen bestaan.

Niet alleen Europa zelf, maar de wereld heeft behoefte aan een sterke en goed functionerende Europese Gemeenschap. De Gemeenschap heeft een grote verantwoordelijkheid in deze wereld. Zij moet een element zijn van vrede, vooruitgang en stabiliteit. Van vrede, door haar invloed aan te wenden binnen het Atlantisch Bondgenootschap, waartoe zij moet blijven behoren, ten behoeve van evenwichtige ontwapening en de vermindering van oorlogsdreiging. Van vooruitgang, door haar voortdurende inspanning een bijdrage te leveren aan economische ontwikkeling en handel. Van stabiliteit, door te streven naar het vermijden van onnodige polarisatie.

Het is daarop duidelijk dat onze Gemeenschap geleidelijk moet worden versterkt en ontwikkeld. Europa heeft een eigen sterke industriële basis nodig om onze volkeren werkgelegenheid te verschaffen, de concurrentie van anderen het hoofd te bieden en bij te dragen aan de economische vooruitgang in de wereld. Het totstandbrengen van zo'n "gemeenschappelijke markt" was een van de belangrijkste doelstellingen van de Gemeenschap toen zij werd opgericht. Sinds die tijd is belangrijke vooruitgang geboekt, maar er moet nog veel worden gedaan.

De Europese Gemeenschap werd opgericht ten dienste van de burgers, en niet als een speelbal voor politici of bureaucraten. Zij werd opgericht om de Europeanen een ruimere dan de beperkte nationale horizon te geven: het vrije verkeer van personen, goederen en diensten zou een nieuwe dimensie geven aan onze economische, sociale en politieke activiteiten. Wij mogen niet toestaan dat onze huidige economische moeilijkheden de vaart van dit proces tot staan brengen. Integendeel, wij moeten de vele krachten mobiliseren die werken ten gunste van samenwerking en integratie in een liberale en democratische geest.

Op de volgende bladzijden zetten wij ons programma uiteen met betrekking tot wat moet worden gedaan en hoe dat kan worden bereikt. Het is gebaseerd op de liberale en democratische beginselen van vrijheid, individuele verantwoordelijkheid en verdraagzaamheid. Wij geloven dat deze beginselen van vitaal belang zijn voor een Europese samenleving die veel van haar kracht ontleent aan haar verscheidenheid en pluralisme.

Tezelfdertijd waarborgen de liberale beginselen de soepelheid die een samenleving nodig heeft om op noodzakelijke veranderingen te reageren. Wij verwerpen dogmatische ideologieën of goed bedoelde, alles doordringende bureaucratieën die starre structuren scheppen, die zijn bestemd om conservatief en intolerant te worden, veranderingen tegengaan en vreedzame ontwikkeling belemmeren.

De zittingsperiode van het eerste rechtstreeks gekozen Europese Parlement loopt ten einde. Dit Parlement moest onder bijzonder moeilijke omstandigheden zijn werk doen; meer dan de andere instellingen van de Gemeenschap had het te lijden van de verslechterende omstandigheden die de economische crisis heeft veroorzaakt. Desondanks heeft het zich kunnen handhaven en een basis voor verdere ontwikkeling kunnen leggen. Het heeft een verstandig en volledig gebruik gemaakt van zijn huidige begrotingsbevoegdheden. Het heeft zijn greep op de totstandkoming van de wetgeving van de Gemeenschap verstevigd. Het heeft bewezen dat het niet kan worden belet openlijk te debatteren over het probleem van vrede en veiligheid waarover miljoenen van onze burgers zich zorgen maken. Het heeft voorstellen uitgewerkt voor de toekomstige ontwikkeling van de Gemeenschap en haar instellingen, een onderwerp dat de komende jaren steeds meer van belang wordt. Het heeft geen wonderen verricht, maar het heeft het fundament gelegd waarop zijn opvolgers verder kunnen bouwen.

Bij dit alles hebben de door onze partijen in 1979 gekozen parlementariërs een belangrijke rol gespeeld. Zij hebben als fractie een goed team gevormd dat niet volgens nationale lijnen opereerde, maar op basis van onze gemeenschappelijke liberale en democratische idealen.

In december 1983 hebben de partijen die lid zijn van de Federatie van Liberale en Democratische Partijen van de Europese Gemeenschap (ELD) een gemeenschappelijk verkiezingsprogramma aanvaard. Wij geloven dat de beginselen die eraan ten grondslag liggen en de praktische voorstellen die erin staan beantwoorden aan de behoeften van de staten en volkeren van de Gemeenschap in de tachtiger jaren. De kandidaten van ieder van onze partijen hebben zich verbonden deze beginselen en voorstellen te verdedigen. Liberalen en Democraten in de gehele Gemeenschap vechten eendrachtig voor hun overtuiging.

A. VAN EUROPESE GEMEENSCHAP TOT EUROPESE UNIE: EEN DEMOCRATISCHE TAAK, GEBASEERD OP VRIJHEID, MENSENRECHTEN EN RECHTSREGELS

1. HET FUNCTIONEREN VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP EN HAAR INSTELLINGEN

1. Meer dan ooit heeft de Gemeenschap een besluitvormingsmechanisme nodig dat haar besluitvaardig maakt ten behoeve van de staten en volkeren wier belangen zij behartigt.

De economische crisis en de neergang van onze industriële kracht hebben overduidelijk gemaakt dat de instellingen van onze Gemeenschap niet naar behoren functioneren. Nationale regeringen en hun bureaucratie domineren het besluitvormingsproces ten koste van de Commissie en het Parlement, zodat

gemeenschappelijke beslissingen vaak niet tot stand komen. Het is noodzakelijk om het huidige dode punt in het besluitvormingsproces te doorbreken om de Gemeenschap weer op gang te krijgen en om de dringende problemen van werkloosheid en stagnatie op te lossen.

Tezelfdertijd moet de invloed van het Parlement worden vergroot zowel om te verzekeren dat de beslissingen inderdaad worden genomen als om een behoorlijke democratische controle op het gemeenschapsbeleid uit te oefenen. Bovendien moet er zonder een duidelijke verbetering in het besluitvormingsproces voor worden gevreesd dat dit mechanisme volkomen zal vastlopen wanneer de gemeenschap zal worden uitgebreid met Spanje en Portugal.

2. De instellingen van de gemeenschap zijn bij Verdrag ingesteld en zij blijven de grondslag waarop wij moeten werken. Maar tegelijkertijd moeten, met de uitbreiding van het terrein waarop de gemeenschap haar activiteiten ontplooft waardoor alle gebieden worden bestreken waar gemeenschappelijke actie passend is, ook de bevoegdheden van de instellingen worden vergroot. Wij moeten de werking van de gemeenschap verbeteren tot zij als een waar democratisch representatief systeem functioneert.

De Liberalen en Democraten zijn gekant tegen het denkbeeld van een gecentraliseerde Europese superstaat. De gemeenschap is geen veredelde natie. Haar instellingen kunnen niet vergeleken worden met die in elk van de lidstaten; zij zijn in hoge mate oorspronkelijk en beantwoorden aan de specifieke behoeften en omstandigheden die gepaard gaan met de ontwikkeling van de gemeenschap. Hun basisstructuur is gezond door een juiste schieding van taken tussen de Commissie, een onafhankelijk lichaam dat optreedt als de stimulerende kracht van het integratieproces en als de bewaker, van de uit het Verdrag voortvloeiende verplichtingen, de Raad waarin de regeringen van de lidstaten als zodanig zijn vertegenwoordigd, het Parlement waarin de rechtstreeks gekozen vertegenwoordigers van onze volkeren zijn samengebracht en het Hof van Justitie dat een juiste toepassing van de gemeenschapswetgeving waarborgt. Wat echter is misgegaan, is dat van de instellingen de Raad te overheersend is geworden maar tegelijkertijd intern is verlamd. Dit moet veranderd worden om tot een beter evenwicht te komen.

3. In het belang van de Gemeenschap en haar staten en volkeren moet de Raad zijn beslissingen bij meerderheid van stemmen nemen, waar dit in de Verdragen bepaald is. Hoewel de lidstaten de mogelijkheid gelaten moet worden in bepaalde gevallen hun essentiële belangen in te roepen, is het desalniettemin niet te aanvaarden dat de voortgang van de Gemeenschap daardoor geblokkeerd zal worden. De in de praktijk toegepaste eenstemmigheid is in strijd met de Verdragen, brengt grote schade toe aan de Gemeenschap en kan in deze vorm niet blijven bestaan.

Een terugkeer naar een juiste toepassing van de Verdragen met betrekking tot de stemming in de Raad zou ook de zuiver onafhankelijke rol van de Commissie herstellen. Tezelfdertijd moet de invloed van het Parlement worden vergroot zowel om te verzekeren dat de beslissingen inderdaad worden genomen als om een behoorlijke democratische controle op het beleid van de Gemeenschap uit te oefenen.

4. Het is dringend noodzakelijk dat de wetgevende macht van de Gemeenschap door Parlement en Raad gezamenlijk wordt uitgeoefend. Bovendien moet het Parlement werkelijke inspraak krijgen bij de benoeming van commissarissen, door het de bevoegdheid te geven zijn goedkeuring aan elke benoeming te hechten dan wel te onthouden.

Het moet de bevoegdheid krijgen om verdragen die tussen de Gemeenschap en derde landen worden gesloten te ratificeren. In de toekomst moet de parlementaire controle op de begroting van de gemeenschap zowel de inkomsten als de uitgaven kant behelzen.

Opgenomen leningen moeten daarbij als opbrengsten worden beschouwd en verstrekte leningen als uitgaven, boven op de budgettaire uitgaven voor alle vormen van Gemeenschapsbeleid.

In de jaren '70 werden de Verdragen aangepast met het doel de Raad en het Parlement gezamenlijk verantwoordelijk te maken voor de Gemeenschapsbegroting. Het is nu tijd om hetzelfde te doen met de Gemeenschapswetgeving. Gemeenschapswetten zijn bindend voor al onze burgers en het is onaanvaardbaar dat de vertegenwoordigers die zij hebben gekozen om hun belangen te behartigen nog altijd slechts een adviserende rol bij de totstandkoming vervullen.

Het Parlement heeft de bevoegdheid de Commissie tot aftreden te dwingen maar speelt geen rol bij haar benoeming. Deze tegenstrijdigheid moet verdwijnen. De Gemeenschap vormt het belangrijkste handelsblok van de wereld en sluit veelvuldig verdragen met derde landen. Omdat hierover wordt onderhandeld op Gemeenschapsniveau moet een parlementaire bekrachtiging op dat niveau eveneens een vereiste zijn.

Ondertussen hebben de aanzienlijke begrotingsbevoegdheden van het Parlement alleen betrekking op de uitgaven. Liberalen en Democraten zijn van mening dat de bevoegdheid om overheidsgeld uit te geven niet gescheiden moet blijven van de verantwoordelijkheid om fondsen te werven en om belastingen op te leggen.

5. Voor instellingen die voortdurend en nauw betrokken zijn bij het politieke besluitvormingsproces is het noodzakelijk dat dicht genoeg bij elkaar gevestigd zijn, om behoorlijk te functioneren.

Het probleem inzake de zetel van de Europese Gemeenschap is nog steeds niet opgelost, het Parlement heeft meer dan enige andere instelling te lijden onder de verwarring die daarvan het gevolg is. Zoals een recente uitspraak van het Hof van Justitie heeft bevestigd, is het uitsluitend aan de regeringen om over deze kwestie te beslissen. Maar volgens dezelfde uitspraak is het eveneens de verplichting van de regeringen om een dergelijke beslissing te nemen.

6. De verkiezingen van het Europese Parlement moeten zijn gebaseerd op een stelsel van evenredige vertegenwoordiging, als waarborg voor een eerlijke vertegenwoordiging van de deelnemende politieke krachten.

Elke Europese burger moet een bij de wet gegarandeerd stemrecht hebben en moet kandidaat gesteld kunnen worden, ongeacht van welke staat hij ingezetene is.

Overeenkomstig het verdrag waarin de Europese verkiezingen in 1979 werden geregeld, moest het nieuwe Parlement voorstellen uitwerken om te komen tot meer eenheid in de wijze waarop zij moesten worden georganiseerd. Het Parlement handelde aldus, en pleitte voor een stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat in alle lidstaten moet worden toegepast.

Gezien de ernstige bezwaren van het Verenigd Koninkrijk is het tot dusver onmogelijk gebleken om de noodzakelijke voorbereidingen te treffen om de verkiezingen van 1984 op grond van een stelsel van evenredige vertegenwoordiging te houden, zoals door het Parlement is voorgesteld.

In 1979 was het een aantal Europese burgers niet mogelijk hun kiesrecht uit te oefenen omdat zij geen ingezetenen waren van hun land van oorsprong. Ook op dit punt droeg het Parlement denoodzakelijke oplossingen aan en voorkwam opnieuw een gebrek aan eendracht in de Raad dat deze voorstellen tot wet werden verheven.

De Liberalen en Democraten zullen blijven vechten voor het recht van alle Europese burgers om hun stem uit te brengen ongeacht hun verblijfplaats binnen de Gemeenschap en om op eerlijke wijze te zijn vertegenwoordigd in het Parlement.

7. De lidstaten moeten hun instellingen, die de nationale wetten uitvoeren, ter beschikking stellen van het Europese Gerechtshof, opdat de uitspraken van dit Hof tot uitvoering komen. Verder moet, wat de klachtenprocedures betreft die in de EG-verdragen voorzien zijn, het Europese Gerechtshof de bevoegdheid verleend worden de verenigbaarheid van nationaal en Europees recht te toetsen.

8. De financiële onafhankelijkheid van de Gemeenschap moet in stand worden gehouden. Haar eigen middelen moeten worden aangepast aan de behoeften via Gemeenschapsprocedures overeengekomen nieuwe verplichtingen. Dit behoeft niet in te houden dat de bijdragen en ontvangsten van individuele lidstaten altijd met elkaar in evenwicht moeten zijn.

Op dit ogenblik ontvangt de Gemeenschap eigen middelen uit gemeenschappelijke externe douanerechten, landbouweffingen en een klein gedeelte van de BTW-inkomsten (jaarlijks maximaal 1% van de BTW-grondslag). Deze inkomsten worden door elke lidstaat geïnd ten behoeve van de Gemeenschap.

Een groot deel van de Gemeenschapsbegroting wordt besteed aan de landbouw. Omdat sommige regio's van de Gemeenschap meer profijt van GLB hebben dan andere wordt een zekere onevenwichtigheid in de begroting geschapen die moet worden hersteld door het beleid van de Gemeenschap op andere gebieden evenals voor de landbouw te ontwikkelen.

Op deze grondslag moet een communautaire procedure worden ontworpen aan de hand waarvan de begrotingsinstantie de financiële behoeften voor het komende jaar vaststelt en de noodzakelijke middelen bijeenbrengt, hetzij door een aanpassing van het BTW-percentages dat aan de Gemeenschap moet worden afgedragen, of door het aanbrengen van nieuwe bronnen.

De Liberalen en Democraten dringen erop aan dat de financiering van nieuwe vormen van beleid waar deze noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld op het gebied van vervoer, energie, industriële vernieuwing en sociale vooruitgang niet bovenop de bestaande algemene belastingdruk moeten komen. Gemeenschappelijke vormen van beleid moeten niet bovenop nationale programma's komen, maar deze aanvullen en gedeeltelijk vervangen. Aldus moet de totale financiële last eerder verlicht dan verzaard worden.

9. Momenteel dragen de burgers van het Verenigd Koninkrijk (en in de toekomst, Portugal) - die een lager gemiddeld inkomen hebben - meer bij aan de Gemeenschap, per hoofd gerekend, dan de burgers van andere landen, die een hoger gemiddeld inkomen hebben.

Dit gaat in tegen de grondprincipes van evenredige of progressieve belastingstelsels, die alle landen van de Gemeenschap kennen op nationaal niveau. Op de lange termijn zullen nieuwe principes voor het verkrijgen van Gemeenschapsinkomsten moeten worden aanvaard, die tenminste alle Gemeenschapsbelastingen evenredig maken aan regionaal inkomen en rijkdom.

10. Met het oog op de ernst en de omvang van de lopende problemen, waarmee de gemeenschap worstelt, de verlamming van het besluitvormingsproces, de financiële crisis, de noodzaak tot een belangrijke uitbouw van zijn extern en economisch beleid blijven de Liberalen en Democraten dringend vasthouden aan de noodzaak van een versterking van de Europese Integratie, en derhalve pletten zij voor de opstelling van een nieuw verdrag tot instelling van de Europese Unie.

Wij wensen dat de huidige Gemeenschap zich ontwikkelt tot een vrije Europese Unie van gelijkwaardige staten en volken, waarbinnen nationale, regionale en lokale besluitvormende organen geplaatst worden in een nieuwe Europese dimensie en daardoor een toenemende betekenis krijgen. De taak van de Unie zal moeten zijn het proces van de Europese Integratie en eenwording te voltooien op basis van de tweeledige grondslag van liberale democratie en van mensen- en burgerrechten. Bovendien zal het zijn rol moeten spelen bij het verzekeren van de Europese veiligheid en in de wereld zal het moeten staan voor de principes waarop het is gebaseerd: vrede, vrijheid, gelijke rechten, individuele verantwoordelijkheid en sociale rechtvaardigheid.

Liberalen en Democraten geloven dat de door het Parlement gedane suggesties voor een Europees Unieverdrag het onderwerp van een omvangrijk publiek debat gedurende de verkiezingscampagne in 1984 moet vormen.

Het Initiatief van Genscher-Colombo is een teken ervan dat de regeringen van sommige lidstaten de noodzaak voor een meer volledige Unie gaan inzien.

De liberale visie is dat de Unie met name bevoegd zal moeten zijn op het gebied van het economisch, sociaal en monetair beleid, van veiligheid en van buitenlands beleid. Haar bevoegdheid zal niet altijd exclusief zijn maar zal vaak samenvallen met nationale verantwoordelijkheden waarbij samenwerking plaatsvindt met en tussen de lidstaten. Op deze wijze kunnen conflicten tussen de Gemeenschap en haar leden voorkomen worden op gebieden waar een Gemeenschapsbeleid niet noodzakelijk, (nog) niet mogelijk of ongewenst is. Het is voor onze lidstaten niet zo dat zij sovereiniteit verliezen, maar dat zij deze samen met onze bondgenoten uitoefenen en aldus de effectiviteit ervan vergroten. De nationale parlementen zullen de volledige controle op het nationale beleid behouden, maar deze zal worden aangevuld door een parlementaire controle op Europees niveau van het beleid en de activiteiten die anders wellicht geheel aan het parlementaire toezicht zouden ontsnappen.

II. RECHTEN VAN DE MENS EN BURGERRECHTEN

1. Liberale democratie berust op de overtuiging dat elke individuele burger fundamentele rechten heeft, en dat het de belangrijkste taak van de overheid is ervoor te zorgen dat deze rechten en vrijheden, samen met sociale, economische en culturele ontplooiingsmogelijkheden, ten volle door een ieder kunnen worden genoten.

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) en de twee VN-Verdragen over de Rechten van de Mens (1966) zijn onverbrekelijk met dit programma verbonden. Wij doen een beroep op de lidstaten en kandidaat-lidstaten van de Gemeenschap om de beide VN-Verdragen over de Rechten van de Mens uit 1966, alsmede het aanvullend protocol, te ratificeren, om het petitie-recht van de individu te waarborgen.

2. De Europese Gemeenschap en elk van haar lidstaten dienen:

- te streven naar eerbiediging van de rechten van de mens en de burgerrechten in de gehele wereld;
- te zorgen voor volledige eerbiediging van de rechten van de mens en de burgerrechten bij alle wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen van de Europese Gemeenschap, en te zorgen voor opheffing van belemmeringen van persoonlijke vrijheid en periodes van preventieve hechtenis die strijdig zijn met democratische beginselen;
- de rechten van de mens en de burgerrechten in de lidstaten door middel van door hen te nemen maatregelen te waarborgen, te beschermen en te bevorderen.

3. De Liberale en Democratische partijen in de Europese Gemeenschap doen een beroep op het Europese Parlement een Handvest van de rechten van de mens voor de Gemeenschap op te stellen, ter bevestiging van de rechten van de mens en de burgerrechten, zoals vervat in het Verdrag inzake de rechten van de mens van de Raad van Europa.

In dit Handvest moet zijn opgenomen:

- het recht op openbaarheid van bestuur;
- het recht op deelneming aan politieke besluitvorming door middel van vertegenwoordigers, verkozen via algemeen kiesrecht;
- het recht van elke burger om enigerlei informatie over zichzelf, in het bezit van openbare of particuliere instanties, in te zien en te corrigeren;
- het recht op deelneming aan de organisatie van de arbeidsomgeving.

Het Handvest dient maatstaven vast te leggen die door de lidstaten en de instellingen van de Gemeenschap moeten worden geëerbiedigd. Het Europese Parlement dient toe te zien op de naleving van deze rechten. De aldus vastgestelde rechten moeten uiteindelijk worden vervat in Europees recht en in de Europese Conventie inzake de Rechten van de Mens, en zo tot bindend recht worden.

De Gemeenschap zal het eens moeten worden over nader te bepalen maatregelen in geval van schendingen van het Handvest.

4. De Europese Liberalen en Democraten zullen streven naar toevoeging van een aantal nieuwe rechten aan de Europese Conventie inzake de Rechten van de Mens, waaronder de onvoorwaardelijke uitbanning van de doodstraf, het asielrecht voor politieke vluchtelingen, en het recht op gewetensbezwaren tegen militaire dienst, zodat deze rechten in vrijwel geheel West-Europa afdwingbaar worden.

5. De Liberalen en Democraten doen tevens een beroep op het Europese Parlement om een Handvest van Sociale, Economische en Culturele Rechten op te stellen, waarin opgenomen het recht op

- gelijke beloning voor gelijkwaardige arbeid,
- veilige arbeidsomstandigheden,
- collectieve onderhandelingen en collectieve actie,
- sociale zekerheid en bijstand,
- vrij en gelijkwaardig onderwijs.

6. Aan iedere burger en inwoner van een lidstaat dient het recht te worden gewaarborgd in beroep te gaan bij het Europese Hof van Justitie tegen enig wetgevend of administratief handelen door de instellingen van de Gemeenschap waardoor individuele rechten, zoals vastgelegd in het Handvest, worden geschonden.

Tot op heden is het Europese Hof te Luxemburg, ingesteld op basis van het EG-Verdrag, niet uitdrukkelijk gemachtigd te beschikken op mogelijke schendingen van burgerlijke en mensenrechten door de gezagsorganen van de Europese Gemeenschap. Dergelijke schendingen kunnen alleen op nationaal niveau worden behandeld. In de toekomst dient de Gemeenschap zelf haar burgers te beschermen tegen enig wetgevend of administratief handelen van haar instellingen dat inbreuk zou kunnen maken op hun fundamentele rechten en vrijheden.

7. De Europese Gemeenschap dient toe te treden tot de Europese Conventie inzake de Rechten van de Mens en daarbij de bindende rechtsmacht van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens en het Europese Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg te aanvaarden.

De Europese Gemeenschap dient zo nauw mogelijk samen te werken met de Raad van Europa. De twee organen ter bescherming van de individuele rechten en burgerlijke vrijheden in geheel West-Europa, de Commissie voor de Rechten van de Mens en het Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg, dienen te worden aangewezen als de hoogste instanties waartoe iedere burger zich kan wenden in rechtszaken niet alleen tegen lidstaten van de Raad van Europa, maar ook tegen de Europese Gemeenschap. Elke Europese burger zal dan volledige bescherming genieten, ongeacht welke instantie, nationaal of Europees, zijn rechten bedreigt of schendt.

8. De Europese Liberalen en Democraten zijn van mening dat alle burgers van de lidstaten van de Gemeenschap het recht moeten hebben om te stemmen of zich kandidaat te stellen bij verkiezingen voor gemeenteraden in hun woonplaats, ongeacht het felt of zij de nationaliteit van de betrokken lidstaat bezitten. In een later stadium dient te worden onderzocht hoe kan worden gestemd bij andere verkiezingen voor grotere, regionale bestuursorganen, als de betrokken kiesgerechtigde, afkomstig uit een andere lidstaat van de Gemeenschap, geruime tijd in het gastland is gevestigd.

B. BESTRIJDING VAN DE ECONOMISCHE EN SOCIALE CRISIS OP EUROPEES NIVEAU

III. GRONDBEGINSELEN VAN HET ECONOMISCHE BELEID

De Europese Liberalen en Democraten zijn van mening dat zowel het beleid van de Gemeenschap als het afzonderlijke nationale economische beleid erop gericht moeten zijn een geïntegreerde Europese Industriële grondslag tot stand te brengen om daardoor de concurrentie van buiten tegemoet te kunnen treden zonder terug te vallen op een protectionisme dat uiteindelijk onszelf vernietigt. Wij erkennen dat er bij de beleidsplannen om dit op zowel Europees als nationaal niveau te ontwikkelen toch nog wel belangrijke verschillen tussen de lidstaten bestaan in het inflatiepercentage, het begrotingstekort en het niveau en de aard van de welvaart, al hetwelk van invloed is op de manier waarop de afzonderlijke regeringen het gemeenschappelijke doel van het stimuleren van het economisch herstel nastreven en waarop elke bij de Federatie aangesloten partij de aanbevelingen uit dit hoofdstuk zal toepassen.

Europa in een veranderende wereldeconomie

1. De structurele verandering van de wereldeconomie stelt eisen aan de Europese economieën waaraan zij niet langer ieder afzonderlijk kunnen voldoen. Bij voltooiing van de Europese binnenmarkt en de volledige integratie van de nationale economische en monetaire beleidsplannen tot een samenhangende Europese politiek zijn voor de Europese Gemeenschap onmisbaar om deze structurele verandering de baas te worden.

De wereldeconomie en in samenhang daarmee de internationale verdeling van arbeid veranderen sneller dan ooit. Het is de uiterst belangrijke taak van de Europese Gemeenschap dit proces zodanig te sturen dat protectionisme en nationalisme niet de overhand krijgen. Mits goed begeleid hoeft dit veranderingsproces geen bedreiging voor de vrede of voor de vooruitgang van de democratie te vormen.

Bij het vervullen van deze veelomvattende opbouwende taak zijn, naast de vele middelen op menselijk, technologisch en wetenschappelijk gebied waarover de Gemeenschap reeds beschikt, eenheid en economische coördinatie vereist.

2. Om een uitzicht op blijvende welvaart in Europa te bieden en om bij te dragen aan het goed functioneren van de wereldeconomie zijn fundamentele veranderingen in de economieën van de lidstaten vereist. Die kunnen worden bereikt door gunstige voorwaarden te scheppen voor een samenhangend industrieel en technologisch beleid, gericht op industriële innovatie tezamen met de bijbehorende sociale veranderingen.

De onstuitbare economische ontwikkeling en industrialisatie in tot nu toe onderontwikkelde landen betekenen een krachtige concurrentie voor veel van Europa's traditionele economische activiteiten. Europa dient op deze uitdaging te reageren door de noodzaak voor verandering en innovatie te accepteren.

De liberale strategie voor de toekomst heeft een aantal zeer wezenlijke uitgangspunten. Allereerst dient de Europese Industrie te worden gestimuleerd om door middel van innovatie en grotere efficiency het hoofd te bieden aan de nieuwe concurrentie die zij bij hun traditionele activiteiten ontmoeten. Ten tweede, en dit is nog belangrijker, moet er de bereidheid zijn de ontwikkeling van nieuwe industrieën die van nieuwe technologieën gebruik maken, te aanvaarden en te stimuleren. Het een noch het ander vormt op zich een afdoend antwoord op het enorme probleem van de werkloosheid. Derhalve moeten de Europese landen, naast het inschakelen van nieuwe technologieën, de enorme mogelijkheden ontdekken die er liggen op het gebied van de dienstverlenende activiteiten die van nature arbeidsintensief zijn.

Europa dient het eveneens toe te juchten dat de ontwikkelingslanden dankzij de nieuwe technologieën in staat zullen zijn de grote fouten die op miltgebied in het Westen zijn gemaakt te vermijden.

De Europese aanpak dient te worden gekenmerkt door flexibiliteit, zowel op het punt van investeringen als op de arbeidsmarkt en in het aanbieden van de juiste scholing of beroepsopleiding waardoor aan al degenen die in hun beroepsleven onvermijdelijk met grote economische veranderingen zullen worden geconfronteerd, voldoende steun en vertrouwen kan worden geschonken.

3. De sociale markteconomie, waarop de Europese Gemeenschap berust, dient te worden vernieuwd en versterkt. Dit is van wezenlijk belang voor een gezonde economische bedrijvigheid in een vrije democratische samenleving. De Europese Gemeenschap dient een nauwere economische integratie tussen haar leden aan te moedigen. Zij dient ernaar te streven zo open mogelijk te worden, zowel naar binnen als naar buiten, en protectionisme in de lidstaten en in de wereldhandel tegen te gaan. Zelfs structurele vraagstukken moeten worden teltjgegaan zonder toevlucht te nemen tot onjuist overheidsingrijpen.

Economische beleidsmaatregelen die erop gericht zijn het investeringsklimaat te verbeteren en innovatie te stimuleren zouden een belangrijke bijdrage aan de bestrijding van de werkloosheid kunnen leveren. De Europese Liberalen en Democraten zijn het echter niet eens met degenen die een grotere bemoeienis van de overheid en meer protectionistische maatregelen als de juiste aanpak van de economische crisis beschouwen. Slechts binnen een economische samenleving die gebaseerd is op wezenlijke economische, politieke en persoonlijke vrijheid is ruimte voor de flexibiliteit die een voorwaarde is om structurele veranderingen in industrie en arbeidsomstandigheden succesvol te laten verlopen. De Liberalen en Democraten beschouwen de vrije markt-economie als de enige manier om de beginselen van economische integratie tussen vrije en onafhankelijke staten overleind te houden. Het alternatief is een geleide economie die onverenigbaar is met democratie en zelfbeschikking.

4. De Liberalen en Democraten willen een snelle en voortdurende voortgang naar de totstandkoming van een eenvormige Europese binnenmarkt, met gelijke concurrentieverhoudingen voor ondernemingen en met een vrije consumentenkeuze voor de Europese burgers in de lidstaten. Speciaal dringen zij aan op:

- het verder terugbrengen van handelsbelemmeringen, douaneformaliteiten en controles; in het bijzonder dient de BTW-heffing op geïmporteerde goederen van de douane-autoriteiten aan de grenzen van de EG-landen verplaatst te worden naar de nationale belastinginspecties;
- de harmonisatie van de basisvoorwaarden welke van belang zijn voor het functioneren van de Gemeenschappelijke Markt, speciaal op het gebied van de belastingwetten, het vennootschapsrecht en andere wetgeving op economisch gebied;
- het uitbannen van concurrentievervalsende subsidies.

De Europese liberale strategie voor de bestrijding van de werkloosheid en het terugdringen van de grote financieringstekorten.

5. De Liberalen en Democraten vinden dat de regeringen het vrije ondernemen dienen te bevorderen door het ondernemingsklimaat te verbeteren, om zodoende het economisch herstel te stimuleren en de werkloosheid terug te dringen, zodat bestaande industrieën hun posities kunnen versterken en er mogelijkheden voor nieuwe activiteiten worden geschapen die arbeidsplaatsen opleveren, met name in de arbeidsintensieve sector. De economische crisis wordt het best overwonnen, bestaande arbeidsplaatsen worden het best gewaarborgd en nieuwe geschapen als buitensporige staatsschulden worden beperkt en het totale investeringscijfer wordt vergroot door bureaucratie barrerières te verminderen en door belastingfaciliteiten te verlenen.

Volgens de Liberalen en Democraten dienen nationale regeringen zich bij hun streven de economische bedrijvigheid te herstellen en de werkgelegenheid te stimuleren door de volgende beginselen te laten leiden:

- het financieringstekort moet worden beperkt: de beste manier om de schuldenlast te verminderen en de huidige rentedaling te ondersteunen is ervoor te zorgen dat op de lange termijn de inkomsten de uitgaven overtreffen. Bij het streven naar een evenwichtige begroting moet met cyclische tendensen rekening worden gehouden.
- het investeringspeil is over de hele linie te laag: er dienen maatregelen te worden genomen om particuliere investeringen en het particuliere initiatief te stimuleren, terwijl meer overheidsinvesteringen eveneens een bijdrage aan de economische groei en het terugdringen van de werkloosheid kunnen leveren. Door de investeringen aan te zwengelen en het aantrekkelijk te maken in specifieke gebieden als de bouw, energiebesparing, milieubescherming en nieuwe communicatietechniek te investeren, kunnen de nationale overheden eraan meewerken dat de groei zich op een sociaal en ecologisch verantwoorde wijze voltrekt. Ten einde de overheidsinvesteringen te financieren, dienen regeringen de investeringsgerichte uitgaven te verhogen en tegelijkertijd de overheidsbestedingen evenredig te verminderen.
- belastingmaatregelen zijn een doeltreffende manier om het sparen te stimuleren en in het algemeen de investeringsbereidheid te vergroten en de consumptieve bestedingen af te remmen. Op dezelfde wijze zullen fiscale maatregelen die door het bevorderen van winstdeling en aandelhouderschap een grotere kapitaalspreiding in handel en industrie beogen, de investeringen doen toenemen en het sociale klimaat ten goede komen.

6. Het beleid van de Europese Gemeenschap en dat van de nationale overheden ter stimulering van de werkgelegenheid en de economische groei dienen elkaar aan te vullen en elkaar te ondersteunen.

Democratie houdt vrije keuze in en de kiezers van iedere lidstaat hebben het recht ofwel een meer centraal geleide economie ofwel een meer politiek gefinancierde economie te ondersteunen. Op een gegeven moment wordt echter het punt bereikt waarop twee verschillende benaderingen elkaar gaan tegenwerken. De Liberalen en Democraten bepleiten derhalve een globale gemeenschappelijke aanpak van de gemeenschappelijke economische problemen. Zij menen dat de Gemeenschap passende richtlijnen voor gemeenschappelijke actie dient vast te stellen, om een onafgebroken groei binnen het raam van een verantwoord gebruik van grondstoffen te verzekeren en met name ook om de schade, die het ongecoördineerd handelen van de ene staat aan de andere kan toebrengen, beperkt te houden.

7. De Liberalen en Democraten erkennen de essentiële rol van de menselijke arbeid bij het scheppen van welvaart. Zij achten het van wezenlijk belang dat een groter deel van de actieve bevolking in het private en door de sociale markt geregeerde gedeelte van de economie werk vindt ten einde de werkloosheid te bestrijden en tegelijkertijd de financieringstekorten terug te dringen. De Europese Gemeenschap dient een antwoord te geven op de uitdagingen van de informatietechnologie en andere speerpunt-industrieën door een Europese telecommunicatiestrategie te ontwikkelen, gesteund door een alomvattend research- en ontwikkelingsprogramma.

Een pakket maatregelen is nodig om de stijgende werkloosheid een halt toe te roepen en terug te dringen. De hier omschreven globale aanpak die wordt gekenmerkt door het terugwinnen van Europa's concurrentievermogen in vele bestaande bedrijfstakken, ontwikkeling van nieuwe activiteiten en tegelijkertijd verbetering van het economisch klimaat voor arbeidsintensieve werkzaamheden zijn de hoofdlijnen van de liberale politiek.

8. Research naar en het gebruik van moderne technologie geven een belangrijke bijdrage aan het terugbrengen van de arbeidskosten. De hieruit voortkomende besparingen dienen gebruikt te worden om nieuwe banen te creëren, speciaal in de marktsector, en voor de beroepsopleiding van de werklozen. Het onderwijs dient later aan deze nieuwe eisen te worden aangepast. Het invoeren van nieuwe technologieën en arbeidsmethoden kan echter alleen succes hebben bij de actieve deelneming van de werknemers, die er recht op hebben direct betrokken te worden bij de besluitvorming over zaken die hun werk betreffen en recht hebben op een aandeel in de winst. De ontwikkeling van medezeggenschap en winstdeling is een wezenlijk bestanddeel van de economische politiek.

9. Het toenemende tempo van de industriële en sociale veranderingen brengt mee dat de mensen gedurende hun actieve levensperiode nieuwe vaardigheden zullen moeten verwerven en ondersteuning nodig hebben bij het zich aanpassen aan nieuwe patronen van werk en vrije tijd. Het Sociale Fonds dient voor de gehele Gemeenschap een programma te ontwerpen (met extra hulp voor de armste regionen) om mensen van elke leeftijdsklasse te ondersteunen.

10. De Liberalen en Democraten zien arbeidstijdverkorting als een geleidelijk proces, dat niet noodzakelijk gebonden hoeft te zijn aan groei en welvaart. Zij beschouwen deze herstructurering echter niet als een oplossing van het probleem van de werkloosheid als zodanig, maar als een mogelijk instrument om de werkgelegenheid over meer personen te spreiden. De verschillende mogelijkheden voor arbeidstijdverkorting kunnen ook gedifferentieerd worden toegepast, sector voor sector, of zelfs van onderneming tot onderneming.

Er dienen wegen te worden gevonden om de arbeidstijd te herstructureren zonder het concurrentievermogen van de ondernemingen aan te tasten. Met name verschillende vormen van part-time werk en eerdere uittreding uit het arbeidsproces, waarbij flexibiliteit voorop moet staan, kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan het terugdringen van de werkloosheid.

11. Indien men de werkgelegenheid wil stimuleren zal men de totale arbeidskosten moeten terugdringen. Vermindering van de belastingen en van de sociale lasten die direct op de loonkosten drukken kan ertoe bijdragen aantasting van het netto-inkomen van de werknemers (hetgeen tot arbeidsonrust, een lagere levensstandaard en grotere economische achteruitgang zou leiden) te vermijden, evenals een inkomensbeleid in het kader van een inflatiebeheersing, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende factoren welke de kosten van levensonderhoud verhogen. Er dienen voorts faciliteiten te komen voor investeringen en technisch onderzoek welke erop gericht zijn de arbeidsproductiviteit te verhogen en het stelsel van automatische indexering, dat voortdurend de inflatie stimuleert, tegen te gaan. Waar mogelijk dient het terugbrengen van de overheidsuitgaven zoveel mogelijk in de consumptieve sector plaats te vinden om daarmee meer ruimte te scheppen voor overheidsinvesteringen in de productieve sector.

De Liberalen en Democraten erkennen dat, met inachtneming van de verschillende omstandigheden in de lidstaten, er toch een optimaal percentage van het bruto-nationaal product is waarop de fiscus beslag kan leggen.

Men dient zich te realiseren dat de wijze van belastingheffing, d.w.z. hoe en waar belasting wordt geheven, van doorslaggevende betekenis is. Belastingheffing werkt door in de prijzen waardoor de vraag overeenkomstig afneemt. Bij het huidige niveau van de op de loonkosten drukkende belasting zal de Europese economie steeds minder concurrerend worden en zal de belastbare basis van de lidstaten kleiner worden waardoor belastingverhogingen noodzakelijk worden. Deze vicieuze cirkel moet worden doorbroken.

De belastingsystemen in geheel Europa dienen herzien te worden ten einde de op de loonkosten drukkende belasting te verminderen en alternatieve inkomstenbronnen te vinden die minder schade aan de economie toebrengen.

12. Ten einde het economisch herstel te bevorderen, dienen de Europese Gemeenschap en de lidstaten de enorme reserves aan niet of te weinig benutte menselijke energie aan te boren om aldus aan de vele onvervulde wensen die in de maatschappij leven, tegemoet te komen en een grotere bijdrage te leveren aan de oplossing van de wereldproblemen. De Europese Gemeenschap en haar lidstaten dienen een belastingpolitiek te hanteren die inkomen uit arbeid bevordert, teneinde deze reserves aan menselijke energie te mobiliseren. In het bijzonder zouden lagere belastingen op arbeid vele arbeidsintensieve activiteiten kunnen ondersteunen.

Toename van de werkloosheid is niet een onvermijdelijk gevolg van technologische vooruitgang en herstructurering. Het is gedeeltelijk het gevolg van conjunctuurschommelingen maar meer nog van onjuist fiscaal beleid. Een felt is dat terwijl regeringen nieuwe wegen zoeken om banen te scheppen tegelijkertijd door de belastingdruk op arbeid bepaalde werkgelegenheid die anders levensvatbaar zou zijn, wordt afgebroken en ondernemingen failliet gaan die anders een nuttige rol in de maatschappij zouden kunnen spelen.

De Europese landen dienen een fiscaal beleid te gaan voeren waarbij als belangrijkste criterium voor de belastingheffing niet het aantal werknemers maar de belastingdraagkracht wordt gehanteerd.

Deze benaderingswijze waarbij naar draagkracht belasting wordt geheven, zal vele arbeidsintensieve industrieën en met name de kleine en middelgrote bedrijven ten goede komen. Het zou een opleving van dienstverlening en ambacht stimuleren en de druk van de werkloosheidsuitkeringen op de nationale schatkist doen afnemen. Dit beleid zou het voor werklozen minder aantrekkelijk maken zwart te gaan werken.

De internationale monetaire situatie en de internationale handel

13. De onderlinge solidariteit van de lidstaten binnen het Europese Monetaire Stelsel is een bepalende factor voor de toekomst van de Europese Gemeenschap zelf. De Europese Liberalen en Democraten willen een verdere voortgang naar een economische en monetaire unie met een grotere coördinatie van de financiële stelsels van elk land. Als een eerste stap dienen de lidstaten die nog niet in het EMS meedoen zulks alsnog zo spoedig mogelijk te doen. Op deze basis zou dan tezamen met de Verenigde Staten en Japan, een duurzaam wereld monetair stelsel ontwikkeld kunnen worden.

Sinds het instorten van de overeenkomst van Bretton Woods is de Europese Gemeenschap niet in staat geweest stabiele verhoudingen tussen de EG-muntsoorten te handhaven, hetgeen tot gevolg had dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid in de war werd geschopt en dat in het algemeen het proces van economische integratie werd belemmerd.

De politieke en economische omstandigheden lijken op dit moment rijp voor de instelling van een gemeenschappelijk referentiekader voor het internationale monetaire verkeer. Werkelijke monetaire stabiliteit kan echter alleen worden bereikt indien de muntsoorten van de drie grootste gemeenschappen van de Westerse wereld die de beginselen van de vrije markteconomie toepassen en die democratisch worden geregeerd, alle drie meedoen.

14. Op basis van het EMS dienen de lidstaten de verdergaande toepassing en gebruik van hun gemeenschappelijke munt, de ECU, te bevorderen, zulks met het invoeren van ECU bankbiljetten en muntgeld.

15. Nationale protectionistische maatregelen op de internationale markt, speciaal ook de niet-tarifaire handelsbelemmeringen, dienen te worden beëindigd en de bepalingen van het EG-verdrag inzake het vrije verkeer van goederen dienen te worden nageleefd. Inschrijvingen op overheidscontracten dienen op Europese schaal plaats te vinden.

16. De Europese Liberalen en Democraten zijn voorstanders van een zo vrij mogelijk wereldhandelssysteem, gebaseerd op wederkerigheid. Dit brengt voor alle betrokken staten en voor hun burgers de grootste voordelen. De Europese Gemeenschap dient zelf deze beginselen na te streven en een actieve rol te vervullen bij het in de praktijk brengen ervan. Zij dient de export van Derde Wereldlanden naar EC-markten van wettig toegestane producten niet proberen te beperken, en dient ervoor te zorgen dat haar eigen hulp, ondersteunde exporten e.d. een verstoring van de economie vermijden en verenigbaar blijven met de voorwaarden van een vrije markteconomie.

17. Het aanvaarden en toepassen van deze uitgangspunten vereisen een industriepolitiek op Europees niveau, welke gebaseerd zal moeten zijn op stabiele muntsverhoudingen, bevordering van investeringen in productie- en dienstverlenende bedrijven, in het bijzonder in het midden- en kleinbedrijf, op het opleiden van meer geschoolde arbeidskrachten en het vergroten van bestaande kundigheden, en op een streven naar beheerste groei door het toepassen van innovatie, vergrote arbeidsproductiviteit en het vrije verkeer van goederen en diensten door de gehele wereld.

IV. SOCIAAL BELEID

1. De Europese Liberalen en Democraten willen een aanvaardbaar evenwicht tot stand brengen tussen individuele verantwoordelijkheid enerzijds en collectieve solidariteit anderzijds. Om dat te bereiken moeten de regelingen voor de sociale zekerheid meer selectief worden toegepast.

In een liberale samenleving heeft een ieder gelijke kansen om zich optimaal te ontplooiën. Deze maatschappij biedt onderwijs, opleidingsfaciliteiten en werkgelegenheid aan al haar burgers en schept verantwoorde vormen van industriële democratie.

De nadruk die de Liberalen leggen op de zelfstandigheid van het individu, betekent voor hen echter niet dat een negatieve houding wordt aangenomen tegenover de sociale solidariteit, integendeel, de burgers hebben een collectieve plicht om te zorgen voor degenen die niet, of niet meer, in staat zijn om actief deel te nemen aan het arbeidsproces.

2. Sociale zekerheidsstelsels moeten primair tot doel hebben het individu in staat te stellen zijn materiële bestaanszekerheid te waarborgen (het verzekeringsprincipe) en aan een ieder de garantie te geven voor een acceptabele levensstandaard (het solidariteitsprincipe).

De Liberalen hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de invoering van de sociale zekerheidsstelsels. Deze stelsels hebben, over het algemeen genomen, met succes dit beoogde doel veilig gesteld.

Echter, de groeiende neiging om de staat te beschouwen als een instelling die onbeperkt steun kan blijven verlenen, dient, naar liberale overtuiging, te worden tegengestaan. De structuur van de sociale zekerheidsstelsels en de wijze waarop deze worden gefinancierd, zijn dan ook dringend aan herziening toe, want indien de lasten van de sociale zekerheid zowel voor particulieren als voor de overheid te hoog worden, zullen zij leiden tot anti-sociale effecten, daar dan nieuwe investeringen worden belemmerd en dientengevolge de werkloosheid nog veel sterker zal toenemen.

3. De burgers van de Gemeenschap en anderen die in de Europese Gemeenschap werkzaam zijn, moeten zich verzekerd weten van de uitkeringen waarvoor zij betaald hebben via belastingen, pensioenstelsels en dergelijke, ongeacht waar zij zich metterwoon vestigen.

Harmonisatie van de regelingen inzake de sociale zekerheidsstelsels in de lidstaten, heeft prioriteit op die terreinen waar het de belangen van de burgers van de Gemeenschap betreft, woonachtig in een andere dan de eigen lidstaten.

De Europese Liberalen en Democraten geloven niet in harmonisatie slechts om wille van de harmonisatie. Niet alle details van regelingen voor nationale sociale zekerheid, hun structuur en toepassing, vereisen de invoering van een uniform stelsel in de Gemeenschap. Op sommige gebieden echter, betekent een gebrek aan harmonisatie op Gemeenschapsniveau, een duidelijk aanwijsbaar nadeel voor bepaalde groepen van de bevolking, met name voor buitenlandse werknemers.

4. De Europese Liberalen en Democraten hechten primair belang aan beroepsopleiding en deeltijdwerk - met een speciale nadruk op de noden van jongeren en vrouwen - en aan maatregelen om de sociale kosten van de werkloosheid te verminderen.

Een gedegen beroepsopleiding, die met name inspeelt op de behoeften van jonge mensen, moet deel uitmaken van een geïntegreerd Europees beleid. Dit beleid dient tevens in maatregelen te voorzien die het ramen van de vraag- en aanbodsituatie mogelijk maken op de arbeidsmarkt op Gemeenschapsniveau, dit zowel om realistische carrièremogelijkheden te scheppen, als om de mobiliteit van jonge Europeanen binnen de Gemeenschap aan te moedigen. Iedere burger moet, ongeacht zijn leeftijd, een beroepsopleiding kunnen volgen.

5. De invoering van nieuwe technologieën dwingt tot een voortdurend bij-, her- en nascholingsbeleid, de zogenaamde "éducation permanente". Speciaal voor de oudere werknemer is dit van vitaal belang in een zich zo snel veranderende maatschappij.

6. De Europese Liberalen en Democraten steunen de thans bestaande plannen tot hervorming van het Europees Sociaal Fonds, teneinde een nauwere en meer efficiënte coördinatie tot stand te brengen tussen projecten van dit Fonds en de algemene prioriteiten die de Gemeenschap zich stelt op het gebied van de jeugdwerkloosheid en de beroepsopleiding, alsmede om de algehele flexibiliteit van het Fonds te vergroten. Zij realiseren zich dat daartoe een verhoging van de financiële middelen van het Fonds vereist is.

Het Fonds is een van de weinige instrumenten waarover de Gemeenschap beschikt, dat haar in staat stelt een concrete bijdrage te kunnen leveren tot verbetering van de werkgelegenheidssituatie voor jonge mensen en voor andere groepen van de bevolking die bijzonder hard worden getroffen door de werkloosheid, alsmede voor mensen die het slachtoffer zijn van ontslagen die een rechtstreeks gevolg zijn van het Gemeenschapsbeleid.

7. De Europese Liberalen en Democraten achten een ruimere participatie van de werknemer in het bedrijf en een kapitaaldeelname daaraan, noodzakelijk voor de ontwikkeling van een gezonde economie.

Nu de economische rentabiliteit van de onderneming van primair belang is voor zowel de werknemers als de werkgevers, zou diepgaand moeten worden onderzocht hoe de bestuursorganisatie van de onderneming kan worden verbeterd.

Participatie van de werknemers enerzijds en grotere nadruk op efficiënte bestuurlijke procedures anderzijds, zijn essentiële kenmerken van een goed en modern bedrijfsbeheer.

Er dient op Gemeenschapsniveau een recht op informatie over en een verantwoorde inspraak bij de besluitvorming die de toekomst van de werknemers kan raken, te worden gecreëerd. Geschikte instrumenten moeten worden ontwikkeld om deze samenwerking en vertegenwoordiging de juiste gestalte te geven. Het verwerven van financiële belangen door werknemers in hun bedrijf, dient te worden aangemoedigd.

8. De Europese Gemeenschap moet het liberale beginsel van vrij verkeer van haar burgers, ongeacht hun werkkring, op haar hele grondgebied bevorderen. Zij dient bijzondere aandacht te schenken aan degenen die buiten hun land van herkomst werkzaam zijn, ongeacht of het hierbij nu gaat om burgers van de Gemeenschap of om werknemers uit derde landen.

Diploma's op alle niveaus moeten over en weer vergelijkbaar worden gemaakt en vervolgens worden erkend.

Naast nadelen op het terrein van voorzieningen in het kader van de sociale zekerheid, bestaan er andere praktische hindernissen voor de vrijheid van vestiging en de vrijheid om, waar dan ook in de Gemeenschap, beroepsactiviteiten uit te oefenen. Vooral de stagnatie springt daarbij in het oog op het gebied van de wederzijdse erkenning van diploma's en graden en van verelsten voor werkvergunningen.

Buitenlandse werknemers ondervinden bovendien groot nadeel door hun taalhandicap en hun afwijkende culturele achtergrond.

Op dit gebied kan de Europese Gemeenschap steun verlenen door onderwijsprogramma's in het leven te roepen die gericht zijn op de bijzondere behoeften van deze groepen, zowel voor wat betreft hun integratie in het leven in de Gemeenschap, als voor de mogelijkheid om, indien zij dit wensen, terug te keren naar hun land van herkomst.

9. De Europese Liberalen en Democraten eisen afschaffing van de personencontroles aan de binnengrenzen van de lidstaten. Dit zal er toe bijdragen het "Europese bewustzijn" van de burgers van de Gemeenschap te versterken.

Personencontroles van burgers uit derde landen moeten worden verplaatst naar de buitengrenzen van de Gemeenschap. Daartoe dienen alle lidstaten ten aanzien van derde landen een uniform visabeleid toe te passen.

Terwille van de noodzakelijke veiligheid pleiten de Europese Liberalen en Democraten er voor dat een nauwere samenwerking tot stand komt tussen de veiligheidsdiensten van alle lidstaten. Als eerste stap hiertoe dienen personencontroles te worden beperkt en slechts steekproefsgewijs plaats te vinden indien de reiziger, aan de hand van zijn Europees paspoort, kan aantonen burger van de Gemeenschap te zijn.

Op de grote vliegvelden en havens dienen speciale doorlaatposten te worden gereserveerd voor burgers van de Gemeenschap.

10. De lidstaten moeten een gemeenschappelijke strategie ontwikkelen en toepassen ter bestrijding van het gebruik van en de verslaving aan verdovende middelen en de criminaliteit die daar het gevolg van is. Dit zal eveneens om preventieve en therapeutische maatregelen vragen en in het bijzonder om een wijdovertakend programma ter beperking van illegale verkoop van verdovende middelen.

11. De Europese Liberalen en Democraten steunen de voorgestelde voortzetting van het anti-armoedeprogramma van de Gemeenschap.

Dit programma moet samenwerking bevorderen op het gebied van de onderlinge hulpverlening door en vernieuwing van de plaatselijke leefgemeenschappen. Nationale regeringen mogen de uitvoering van dit programma niet in de weg gaan staan.

V. MILIEUBELEID

1. Een liberaal milieubeleid heeft tot doel het handhaven en verbeteren van de fundamentele natuurlijke omstandigheden die noodzakelijk zijn voor het leven en de ontwikkeling van de mens.

Verschijnselen als de stervende bossen en de vervuiling van de Europese rivieren en zeeën hebben ons duidelijk gemaakt dat op een aantal terreinen de bescherming van het milieu een Europees probleem is dat om maatregelen op Europees niveau vraagt, wil die bescherming doeltreffend zijn.

De totstandkoming van een Europees milieubeleid is daarom van essentieel belang.

2. Een Europees milieubeleid moet uitgaan van de volgende drie basisbeginselen. Daarvan hangt de toekomstige ontwikkeling af.

- preventie:

In het kader van een milieustrategie op lange termijn moet samengewerkt worden om te voorkomen dat milieuproblemen ontstaan;

- aansprakelijkheid:

degenen die ervoor verantwoordelijk zijn dat het milieu nadelig wordt beïnvloed of schade lijdt, moeten ervoor zorgen dat dat ongedaan gemaakt en in de toekomst vermeden wordt; de vervuiler moet de kosten betalen, ook wanneer de schade zich aan de andere kant van de grens voordoet.

alle instellingen en landen moeten in goede verstandhouding samenwerken om milieuproblemen op te lossen.

3. Het probleem van de verontreiniging van water, lucht en bodem moet op het niveau van de Gemeenschap worden aangepakt, zonder afbreuk te doen aan de vorderingen die al op nationaal niveau zijn gemaakt. Bovendien willen de Liberalen en Democraten dat de Gemeenschap deelneemt in internationale overeenkomsten ter bescherming van het milieu.

Naarmate de door ons gevestigde Europese milieuwetgeving vorm krijgt, moet ook een uniforme Europese wetgeving inzake milieudelicten totstandkomen, evenals een aparte afdeling daarvoor bij het Hof van Justitie. Om de zeeën schoon te houden moet de vervuiling van de zee door giftig afval en door verontreiniging vanaf het land of via de rivieren steeds verder worden verminderd en uiteindelijk worden gestopt. Het toezicht op de bestaande regels moet worden verbeterd.

4. Bij elk onderdeel van het Europese milieubeleid moet in het bijzonder aandacht worden geschonken aan het voorkomen en bestrijden van grensoverschrijdende milieuverontreiniging. De bevoegde instanties in de betrokken lidstaten moeten een informatie- en consultatie procedure instellen. Ook moet worden gestreefd naar een doeltreffende betuigeling van grensoverschrijdende verontreiniging door het milieutoezicht van de centrale overheid te delegeren aan de bevoegde overheden in de grensgebieden.

5. Er moeten Europese maatstaven komen om alle soorten verontreiniging te meten en in de gaten te houden. De nationale wetgevingen moeten op elkaar worden afgestemd en op langere termijn met elkaar in overeenstemming worden gebracht teneinde het milieu op de meeste doeltreffende wijze te beschermen en oneerlijke concurrentie te vermijden.

6. Er moeten normen voor de bescherming van het milieu en de gezondheid worden opgesteld. Alle lidstaten van de Europese Gemeenschap moeten vergelijkbare testen invoeren om vast te stellen of nieuwe producten, inrichtingen en technologieën verenigbaar zijn met de eisen die het milieu stelt. De verontreiniging van de lucht, het snel toenemende afsterven van bossen en het verval van cultuur-monumenten in Europa moet aan de bron worden bestreden door het vaststellen van strenge en verplichte grenswaarden. Er is een Europees hulpprogramma voor de bossen nodig. Ook door economische maatregelen, zoals een toeslag of heffingenstelsel, kan worden opgetreden.

7. Er moet een grotere inspanning komen om de milieutechnologie te verbeteren. In bepaalde gevallen moet financiële steun beschikbaar zijn voor ondernemingen om verder onderzoek te doen naar methoden om de bescherming van het milieu te verbeteren.

8. De bescherming van de natuur, in het bijzonder van woeste gebieden, natte gebieden, bossen en zeeën met inbegrip van het Noordzeebekken en de Wadden, alsmede de instandhouding van landbouwgronden zijn van wezenlijk belang voor het ecologisch evenwicht in Europa. De flora en fauna van Europa zijn een vitaal onderdeel van haar erfgoed. Alle noodzakelijke maatregelen moeten worden genomen om die soorten te beschermen die worden bedreigd door economische, industriële of maatschappelijke behoeften. Er moet een actief beleid komen voor het beschermen van dieren; vltsectie moet aan nauwkeurige maatstaven voldoen.

9. De energievoorziening moet worden verzekerd met behoud van het milieu. Het zekerstellen van de energievoorziening is weliswaar van primair belang, maar mag niet worden verwezenlijkt ten koste van de kwaliteit van de lucht, de bodem, het water en het plantenleven.

10. Het is van wezenlijk belang het verspillen van grondstoffen tegen te gaan door geschikte terugwinningssystemen te ontwikkelen.

Nu het verbruik van veel grondstoffen nog steeds stijgt, neemt het gevaar van tekorten toe. Daarom moeten er maatregelen worden genomen die voorzien in een systematische terugwinning van grondstoffen uit afval en andere producten.

11. Voor jongeren is vanaf hun eerste schooljaren een doelgerichte milieueducatie noodzakelijk. Deze vorming moet op een consequente manier worden voortgezet naar volwassenen, want vervuiling wordt in belangrijke mate veroorzaakt door mensen in de periode dat zij aan het arbeidsproces deelnemen.

12. Ecologie en economie moeten niet langer als tegenstrijdig worden beschouwd. In het kader van een dergelijke ecologisch inpassbare markteconomie moet het milieu mede worden gehandhaafd via het marktmechanisme. Het milieu moet worden beschouwd als iets dat niet onuitputtelijk is en moet, als schaars goed, als een kostenfactor gezien worden. De totale belasting van het milieu moet gestaag verminderen.

13. De Europese Liberalen en Democraten willen zich inzetten voor de totstandkoming van een handvest voor het milieu dat overtredingen van milieuwetgeving dient te behandelen als strafrechtelijke delicten.

VI. CONSUMENTENBELEID

1. Een consumentenbeleid moet een optimale bescherming van de consument waarborgen, maar tevens verenigbaar zijn met de technische en economische mogelijkheden van de producenten.

De Liberalen en Democraten zijn van mening dat in dit verband voorschriften alleen niet voldoende zijn. Indien zij niet genoeg flexibel zijn, kunnen zij in de praktijk niet op realistische wijze worden toegepast; in bepaalde gevallen kan daarom vrijwillige beperking een betere keuze zijn.

Tezelfdertijd echter proberen sommige producenten of overheidsinstanties op een systematische wijze iedere vooruitgang naar een meer doeltreffende bescherming te blokkeren. Wij zullen er daarom goed op moeten letten of hun bezwaren wel gerechtvaardigd zijn.

2. De toegang voor het publiek tot uitgebreidere informatie over producten en diensten is van wezenlijk belang, wil er werkelijk sprake zijn van een vrije keuze voor de consument.

De producenten moeten worden aangemoedigd om nauwkeurige en uitgebreide informatie te verschaffen over de producten die zij op de markt brengen. De Gemeenschap zou naar gelang de behoefte eigen gedragscodes van de producenten moeten aanmoedigen of zelf voorschriften moeten opleggen. Het name moeten gevaarlijke producten die van belang zijn voor het leven van alle dag op bijzondere wijze worden geëtiketteerd.

3. De Europese Liberalen en Democraten verlangen uniforme Europese veiligheidsnormen en de harmonisatie van verpakkingsvoorschriften voor producten die de volksgezondheid kunnen schaden.

4. Ieder produkt, iedere produktiemethode of dienstverlening die gebreken blijkt te vertonen, die ongelukken veroorzaakt of schade brengt aan de volksgezondheid, zonder dat daar een evenredig maatschappelijk voordeel tegenover staat, moet uit de markt worden genomen of worden aangepast. De Europese Commissie moet worden ingelicht over ongelukken met dergelijke producten, productiemethoden of dienstverleningen teneinde haar in staat te stellen, zonodig, aan te bevelen dat deze in alle lidstaten uit de markt worden genomen of worden aangepast.

De consumenten moeten worden geïnformeerd over producten en dienstverleningen die de gezondheid kunnen schaden; maar de consument moet zelf beslissen of hij het product wel of niet wil gebruiken.

Er dient overwogen te worden een Europese databank op te richten voor door producten veroorzaakte ongevallen.

VII. ACTIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP TEN BEHOEVE VAN VROUWEN

1. De Europese Liberalen en Democraten zullen op zich nemen de vele kunstmatige belemmeringen op te heffen die mannen en vrouwen nog steeds beletten om - los van hun gevestigde rolpatronen - op een onafhankelijke, verantwoordelijke en zelfstandige wijze hun recht op persoonlijke ontwikkeling uit te oefenen.

Het liberale beginsel van gelijke kansen voor alle individuen, dus zowel mannen als vrouwen, is gebaseerd op het begrip van vrije keuze binnen de grenzen die voor alle individuen gelden. Het moet duidelijk zijn dat in een maatschappij, die zelfs tot op de dag van vandaag nog terugvalt op de rolverdeling tussen man en vrouw, zulk een vrije keuze nog niet geheel tot de mogelijkheden behoort. De Europese Liberalen en Democraten zijn van mening dat een belangrijke voorwaarde tot het doorbreken van het traditionele roldenken is: het uitbannen van zoveel mogelijk bestaande wettelijke en structurele belemmeringen en beperkingen van gelijke kansen, door middel van herziening van de wet, waar nodig, naar letter en geest. De nadruk moet gelegd worden op de volgende vier punten:

- herverdeling van betaalde arbeid tussen mannen en vrouwen, herverdeling van taken in het gezin en in de maatschappij als geheel, alsmede van andere onbetaalde arbeid;
- verbetering van onderwijs en beroepsopleiding;
- toegang tot en terugkeer op de arbeidsmarkt;
- speciale maatregelen ten behoeve van specifieke categorieën vrouwen.

De Europese Commissie kan hiaraan haar medewerking geven door het Sociaal en/of Regionaal Fonds tot verhoogde activiteit op deze gebieden aan te sporen.

2. Een meer gelijke verdeling van betaald en onbetaald werk tussen mannen en vrouwen kan worden bereikt door het samen delen van verantwoordelijkheden binnen het gezin zowel als in de hele maatschappij te bevorderen door verbeterd algemeen- en beroepsoponderwijs, gericht op roldoorbreking. Beide moeten voor vrouwen volledig toegankelijk zijn.

Gelijke	verantwoordelijkheden	binnen	het	gezin:
-	variabele school- en werktijden en maatregelen ter bevordering van mogelijkheden voor kinderopvang zullen meer vrouwen en mannen in staat stellen betaald werk en huishoudelijke taken te combineren;			
-	fiscale en sociale wetgeving moeten zodanig worden aangepast dat deeltijdbanen voor zowel vrouwen als mannen een realistisch alternatief gaan vormen voor volledige banen;			

(ouderschapsverlof), alsmede voorschriften op het gebied van verlof om gezinsredenen (bv. ziekte van gezinsleden) moeten op elkaar worden afgestemd.

Verbetering van onderwijs en beroepsopleiding:

Teneinde mannen zowel als vrouwen werkelijk goed te kunnen voorbereiden voor een zo groot mogelijke keuzevrijheid bij het betreden van de arbeidsmarkt, zal een meer objectieve benadering van begrippen die nu nog bevooroordeelend werken, nodig zijn. Het sleutelwoord moet dan ook zijn: voorlichting!

Hoofddoel moet zijn de beroepenvoorlichting op een ruimere leest te schoelen; etiketten die "mannen"- en "vrouwen"-beroepen aangeven, moeten in dit kader verdwijnen.

Aan de navolgende twee zaken zal dientengevolge prioriteit moeten worden toegekend:

- de plaatselijke en regionale media kunnen een grote rol spelen in de mentaliteitsverandering in de gezinnen;
- in het lager- en voortgezet onderwijs moet de benodigde voorlichting en begeleiding gegeven worden via korte- en lange termijn-projecten (Sociaal fonds!), teneinde meisjes en jongens het inzicht te geven dat ook niet-traditionele beroepen tot de mogelijkheden behoren.

De Gemeenschap kan dit soort projecten begeleiden door middel van het verzamelen en verspreiden van gegevens over werkgelegenheidskansen op korte, middellange en lange termijn, alsmede over de vraag- en aanbodsituatie in de verschillende sectoren op het gebied van de werkgelegenheid.

Speciale aandacht moet worden besteed aan de voorlichting van met name meisjes over de toekomstkansen op het gebied van de nieuwe hoogwaardige technologie.

Speciaal vrouwen zijn vaak het slachtoffer van traditionele denkbeelden, die hen er wellicht van weerhouden hebben hun schoolopleiding te voltooien. Naar het voorbeeld van de Nederlandse "Moedermavo", die door de flexibele lestijden zeer geschikt is voor vrouwen met kinderen, kunnen speciale mogelijkheden worden ontwikkeld voor voltooiing van basisonderwijs en voor herscholing.

Tenslotte is afschaffing van de leeftijds grens voor de toelating tot beroepsoponderwijs van wezenlijk belang.

3. De voorwaarden voor de toegang tot de arbeidsmarkt, het intreden en herintreden in de beroepsverlof, zowel als de kansen op promotie, moeten zodanig worden aangepast dat rekening wordt gehouden met de bijzondere moeilijkheden die vrouwen hierbij ondervinden.

De vrijheid voor elk mens een opleiding te kiezen die het beste overeenkomt met haar of zijn vermogen en natuurlijke aanleg, moet beschouwd worden als een fundamenteel, individueel recht. Hoewel door de krappe arbeidsmarkt werkgelegenheidskansen voor zowel vrouwen als mannen worden beperkt, mag dit niet worden beschouwd als een excuus om met name vrouwen dit recht te ontzeggen.

De navolgende positieve stappen op weg naar een mentaliteitsverandering moeten worden genomen:

- afschaffing van leeftijds grenzen voor de toegang tot de arbeidsmarkt. Vrouwen lopen eerder dan mannen de kans te maken te krijgen met de toepassing van leeftijds grenzen - in felte een nog steeds veel gebruikt criterium-, omdat zij vaak op latere leeftijd, als de kinderen groter zijn, pas weer terugkeren op de arbeidsmarkt. Nationale overheden en Gemeenschapsinstellingen moeten in dit verband het goede voorbeeld gaan geven.

- specifieke maatregelen moeten worden genomen - op tijdelijke basis - teneinde de integratie van vrouwen in beroepen waarin zij duidelijk ondervertegenwoordigd zijn, te bespoedigen (vooral in de sector van de hoogwaardige technologie).

- aan de inhoud van de drie bestaande Europese richtlijnen inzake gelijke beloning, gelijke behandeling en sociale zekerheid moet meer bekendheid worden gegeven en op de toepassing hiervan moet door de lidstaten consequenter toezicht worden gehouden. Voortgang in het nakomen van de richtlijnen gedurende een bepaalde periode zou een voorwaarde kunnen zijn voor het toekennen van Gemeenschapshulp via het Sociaal en Regionaal Fonds.

- De richtlijn inzake sociale zekerheid moet worden uitgebreid, zodat zij ook van toepassing is op pensioenuitkeringen en gezinstoelagen. In vele lidstaten neemt de sociale en fiscale wetgeving het beginsel van geïndividualiseerde, dus gelijke behandeling van mannen en vrouwen, ongeacht hun burgerlijke staat, nog altijd niet serieus. Het begrip "gezinshoofd", in de praktijk meestal de man, is in strijd met dit beginsel.

- Wettelijke bepalingen inzake de bescherming van de gezondheid op het werk die discriminerend zijn voor vrouwen, moeten worden vervangen door een eenzijdende bescherming voor zowel vrouwelijke als mannelijke werknemers.

4. Een poging moet worden gedaan om voorzieningen op het gebied van anti-conceptie en geboorteregeling in de Gemeenschap te verbeteren, gestoeld op gemeenschappelijke criteria. Ook de grote verschillen in de abortuswetgeving van de lidstaten geven aanleiding tot een ontoelaatbare grensoverschrijdende abortuspraktijk, die volledig in strijd is met het beginsel van de gelijkheid van de Gemeenschapsburgers. De lidstaten moeten tenminste streven naar een gemeenschappelijke definitie van het begrip "noodsituatie", zodat alle vrouwen in de Gemeenschap het recht zullen krijgen op behandeling in eigen land.

5. De Europese Gemeenschap moet duidelijk maatregelen nemen voor bepaalde bijzonder onbevoorrechte categorieën vrouwen. Hun positie moet worden verbeterd door Europese richtlijnen, die hun grondrechten als mens vaststellen.

Grote groepen vrouwen die in familiebedrijven (vaak in de agrarische sector) werken, genieten niet die bescherming die werknemers als regel wel krijgen.

Nieuwe EG-richtlijnen moeten inhouden: voorzieningen die hun wettelijke, sociale en financiële status bepalen; erkenning van hun positie als werknemer; het recht op een positie in het familiebedrijf, zowel wettelijk als financieel, die gelijkwaardig is aan die van de echtgenoot; het recht op opleiding en onderwijs aangepast aan de behoeften in het betreffende beroep; het recht op voorzieningen in geval van vervanging bij zwangerschap, ziekte, volgen van een beroepsopleiding, arbeidsongeschiktheid en het instellen van het recht op jaarlijks verlof en individueel ouderdomspensioen. Bovendien moet bij de drie EG-fondsen (Regionaal, Sociaal en EOCFL) speciale steun worden gereserveerd voor vrouwen die in dunbevolkte plattelandsgebieden wonen en door deze geïsoleerde positie en het vaak ontbreken van basisvoorzieningen, extra benadeeld worden.

De positie van vrouwelijke immigranten kan worden verbeterd door middel van een Europees statuut, waarin een aantal grondrechten moet worden geregeld.

C. VERSTERKING VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE ECONOMISCHE BASIS VAN EUROPA

VIII. LANDBOUW, VOEDSELVOORZIENING EN VISSERIJ

1. Een liberaal EG landbouwbeleid moet een voldoende voedselvoorziening voor de bevolking van Europa waarborgen tegen redelijke prijzen, en tegen een redelijke beloning voor de in de landbouw werkenden. Een gezond leefmilieu is een voorwaarde voor het bereiken van deze doeleinden. Voorrang in ons beleid moet hierbij gegeven worden aan het efficiënte gezinsbedrijf als een vitaal onderdeel van een krachtige plattelandsgemeenschap.

Te dien einde zal steun moeten worden geboden aan jonge mensen die in de landbouw hun beroep willen gaan uitoefenen.

Aanpassingen aan veranderingen in de algemene economische omstandigheden zullen echter terzelfder tijd mogelijk moeten blijven. Alhoewel de Europese Liberalen en Democraten de doeleinden van het EG landbouwbeleid onderschrijven en ze juist achten, houden zij toch aanpassingen in dit beleid, gericht op een grotere markt-oriëntering van het beleid en de prijzen, voor noodzakelijk, gegeven de toenemende overschotten en de daaruit voortvloeiende groeiende financiële beperkingen.

2. Wij streven naar een voortgaande en versnelde integratie van de nationale vormen van beleid in een gemeenschapsbeleid voor landbouw en voedselvoorziening, en geloven dat voor een bereiken van dit doel instelling van een economische en monetaire unie vereist is. Ondertussen dienen de monetaire compenserende bedragen volgens de door de Commissie aangegeven richtlijnen buiten beschouwing te worden gelaten.

Het is ook in ons belang dat de Gemeenschap haar werkzaamheden op het gebied van de levensmiddelen-wetgeving voortzet.

Uniforme regels betreffende kwaliteit, toevoegingen, plantengezondheid en etikettering behoeven echter niet per definitie de variatie aan produkten en keuzemogelijkheden van de consument te beperken.

Een beter evenwicht in de produktie moet worden nagestreefd en de voortbrenging van produkten waarvoor de EG een netto importeur is moet worden aangemoedigd.

De Liberalen en Democraten zullen scherp toezien op en zich verzetten tegen zodanige nationale steunverlening, waardoor de prijsstructuur van de Europese landbouw wordt vervalst en de toepassing van het EG landbouwbeleid bemoeilijkt.

3. De Liberalen en Democraten zullen zich strenger opstellen ten aanzien van structurele voedseloverschotten en zij zullen terzake, waar toepasselijk, uitgaan van het beginsel van medeverantwoordelijkheid toepassen. Zij zullen terzelfder tijd zorgen voor het aanhouden van voldoende voedselvoorraden zowel voor onze eigen behoeften als voor een bijdrage aan de internationale voorraden voor hulp bij hongersnood.

Een belangrijk kenmerk van een beter landbouwbeleid zou een jaarlijkse raming zijn betreffende de hoeveelheid voedsel die nodig is voor de Gemeenschap en voor de vraag op lange termijn, in vergelijking met het vermoedelijk beschikbare aanbod zowel uit internationale bron als uit de Gemeenschap.

Sommige lidstaten produceren van oudsher voor de export - dat is nu eenmaal een vast onderdeel van hun handelspatroon. Alle lidstaten moeten zich erbij neerleggen dat de Gemeenschap in haar geheel landbouwprodukten exporteert en handel moeten wij niet verwarren met de afzet van zogenaamde overschotten. Wij willen een levendige handel in voedsel tussen onszelf en de rest van de wereld.

Zowel de produktie van overschotten waarbij interventie nodig is, als de daarmee gepaard gaande kosten, zal beter worden beheerd aan de hand van kwaliteitscriteria.

4. Een herzien EG landbouwbeleid zien wij als een positief beleid voor alle vormen van bodemgebruik. Daarom moet dat beleid niet alleen economische -, maar ook sociale- en milieufactoren omvatten. Wij zouden derhalve gaarne een verandering willen zien in de wijze van financiering zodat de kosten meer ten laste komen van de sociale en regionale fondsen.

Welvarende plattelandsgemeenschappen moeten aan de jongeren ter plaatse werk bieden in de landbouw en in de aanverwante industrie om hun wegtrekken tot het uiterste te beperken. Gezinsbedrijven, kleine eenheden en deeltijd bedrijven hebben daarbij alle hun eigen taak. In de minder begunstigde gebieden ware het beter een beleid te voeren gericht op kleine gezinsbedrijven in samenhang met toerisme dan het huidige prijsbeleid, geldig voor onbeperkte aantallen dieren, ongeacht de bezettingsgraad van het land en de grootte van de veestapel toebehorend aan één eigenaar. Daardoor ontstaan grotere eenheden met minder mensen en een slecht beheer van hoger gelegen gebieden.

5. Wij willen een betere integratie en meer samenhang tussen de milieubescherming, dierenbescherming en het landbouwbeleid; als een eerste stap in die richting zal naar onze mening meer steun moeten worden gegeven aan het onderzoek naar een bredere doelstelling dan alleen maar naar vergroting van de produktie. Ook in de toekomst moeten plattelandsgemeenschappen in staat zijn hun evenwicht-functie tegenover stedelijke concentraties te vervullen. Grondgebruik moet zo gevarieerd mogelijk blijven en de nodige stappen moeten worden genomen om dit gebruik aan redelijke ecologische eisen aan te passen. Een in overeenstemming met de natuur verantwoord beleid van bodemvoorziening zal moeten dienen om landbouw- en bosgrond te beschermen.

Wanneer landbouwkundig gebruik van de bodem uiterst beperkte mogelijkheden biedt als gevolg van natuurlijke omstandigheden zal voor een redelijke compensatie van de bedrijven moeten worden gezorgd.

6. Wij streven naar een samenhangend beleid om de ontwikkeling van handel en industrie en landbouwprodukten te stimuleren, zowel door coöperatieve als door particuliere ondernemingen. Dit beleid zou erop gericht moeten zijn om financiële hulp te bieden voor de modernisering van kleine en middelgrote ondernemingen zowel in de handel als in de verwerking van landbouwprodukten.

7. Het visbestand in de wateren rond de Gemeenschap behoort aan iedereen. De Liberalen en Democraten zijn van mening dat de Gemeenschap een krachtiger beleid moet voeren voor de handhaving van het visbestand en zij wenst dat het EG directoraat-generaal voor de Visserij verder wordt ontwikkeld en aangemoedigd.

Het EG visserijbeleid moet het onderzoek naar het visbestand steunen en begeleiden hetgeen voor de vaststelling van de juiste contingenten van het grootste belang is. Als de Gemeenschap hiervoor verantwoordelijk wordt gesteld dan zal verdeling van contingenten niet meer via onderhandelingen op nationaal niveau plaatsvinden maar gebaseerd worden op objectieve wetenschappelijke criteria. Het gemeenschappelijk visserijbeleid moet ook verantwoordelijk worden voor het toezicht op de visserij met inschakeling van de nodige nationale faciliteiten.

Wij zijn verheugd dat na tien jaar onderhandelingen de overeenkomst over het EG visserijbeleid tot stand is gekomen maar wij stellen vast dat het slechts een bescheiden begin is omdat het hoofdzakelijk beperkt blijft tot het visbestand in de Noordzee. Volgens ons moet dan ook meer worden gedaan om het EG visserijbeleid uit te breiden en te verbeteren.

Het uiteindelijke doel is om de visserij-industrie in al haar geledingen zoveel mogelijk zelf haar eigen vangst- en verkoopregelingen te laten beheren, zulks echter in het bestek van een strenge en objectieve raming van de visbestanden om (nu en in de toekomst) de nodige mogelijkheden tot visvangst te verschaffen, een en ander vergezeld van een streng EG toezicht op de naleving van de voorschriften.

IX. HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

1. Het midden- en kleinbedrijf speelt een essentiële rol in het economisch leven van de lidstaten van de EG, zowel door hun produktiviteit als door hun invloed op de werkgelegenheid.

Het midden- en kleinbedrijf kan een grote bijdrage leveren bij het scheppen van nieuwe banen. Het is in het algemeen het meest actief in het ontwikkelen van nieuwe economische activiteiten, omdat het een reactiesnelheid en een flexibiliteit bezit, die het in staat stelt sneller te reageren op marktmechanismen en technische innovatie en die het mogelijk maakt om organisatiestructuren en produktieniveaus aan te passen aan veranderende omstandigheden.

2. Europese Liberalen en Democraten zijn volkomen overtuigd van de noodzaak om de ontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf te stimuleren, zowel op politieke als economische gronden. Het waarborgt een actieve markt, economische verscheidenheid en de aanwezigheid van onafhankelijke, efficiënte economische krachten: het wordt niet belemmerd door de bureaucratistische procedures van staatsbedrijven en de algemene neiging tot bureaucratie van grote ondernemingen. Het midden- en kleinbedrijf, waaronder ook de coöperaties, brengt getrainde kaderleden en geschoolde arbeidskrachten voort; het is van wezenlijk belang voor de spreiding van economische macht, die nauw is verbonden met de spreiding van politieke macht. Het vormt een van de hoekstenen van de sociale markteconomie, die de belangrijkste doelstelling is van Liberalen en Democraten in de Europese Gemeenschap.

3. Liberalen en Democraten bepleiten de toepassing van een programma specifiek afgestemd op het vraagstuk van het midden- en kleinbedrijf in de Gemeenschap. Zo'n programma zou zich moeten richten op het zo veel mogelijk verminderen of afschaffen van overtrokken of overbodige inmenging van de overheid.

Bovendien kan een aanzienlijke bijdrage aan de stimulering van het midden- en kleinbedrijf geleverd worden door een meer vastberaden strijd tegen monopoliserende tendensen en prijsafspraken op Europees niveau.

Volledige uitwisseling en coördinatie van informatie en praktische ervaring met betrekking tot maatregelen genomen door de lidstaten om hun midden- en kleinbedrijf te helpen kunnen een bijdrage leveren aan het identificeren van mogelijke initiatieven ten gunste van deze sector van de economie. Alle maatregelen afkomstig van de Gemeenschap moeten volledig rekening houden met de belangen van het midden- en kleinbedrijf.

Dit geldt in het bijzonder voor regionale beleidsinitiatieven. In het belang van een optimale doeltreffendheid moet een lid van de Commissie verantwoordelijk gesteld worden voor dit integratieproces op Gemeenschapsniveau.

De infrastructuur van het totale apparaat moet op passende wijze worden gereorganiseerd, met inbegrip van de invoering van evenredige vertegenwoordiging van het midden- en kleinbedrijf in het Economisch en Sociaal Comité in andere EG-lichamen.

Verschillen in nationale economische planning kunnen leiden tot duidelijke concurrentievervalsingen. (Vaak zijn ondersteuningsmaatregelen voor de industrie niet in overeenstemming met de bepalingen van het Verdrag van Rome). Als deel van het streven naar een Economische en Monetaire Unie moet de Commissie trachten deze nationale economische beleidsplannen op elkaar af te stemmen en te integreren en duidelijke voorstellen doen, die een weerspiegeling zijn van de specifieke behoeften van het midden- en kleinbedrijf.

Monetaire stabiliteit is essentieel voor het midden- en kleinbedrijf: opeenvolgende schommelingen in wisselkoersen vormen een bedreiging voor zijn financiële levenskracht.

Nationale regels met betrekking tot inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting en successierechten moeten op elkaar worden afgestemd om deze flexibeler te maken en om ondernemingslust en nieuwe ondernemingen aan te moedigen. Met betrekking tot de BTW moeten de drempelbedragen voor gehele of gedeeltelijke vrijstellingen verhoogd worden overeenkomstig de inflatie van de afgelopen jaren.

De Commissie moet ook voorstellen doen om de wijze van belastinginning te vereenvoudigen.

Als hoedster van het Verdrag, moet de Commissie zeker stellen dat de concurrentieregels overeenkomstig Artikel 85 en 86 van het Verdrag van Rome geëerbiedigd worden. Zij moet eveneens het midden- en kleinbedrijf op de hoogte houden van de toegestane samenwerkingsvormen.

De coördinatie van informatie over en praktische ervaring met nationale krediet faciliteiten voor kleinere bedrijven vormt een essentiële stap naar harmonisatie van kredietbeleid op Gemeenschapsniveau. Financiële steunmaatregelen van de Gemeenschap door middel van het Europees Sociaal Fonds, het Europees Regionaal Ontwikkelingsfonds en financiële steun van de Europese Kolen- en Staalgemeenschappen de Europese Investeringsbank moeten geëördineerd en versterkt worden.

Intussen leert de ervaring helaas dat slechts grote bedrijven in een positie zijn om voordeel te trekken uit enkele financiële steunmaatregelen voor bedrijven van de Gemeenschap. De Commissie moet concrete voorstellen doen gericht op het rationeel gebruik van financiële steun en een voorkeursbehandeling van kleinere bedrijven.

Meer dan enige andere ondernemingsvorm biedt het midden- en kleinbedrijf stabiele werkgelegenheid. Echter, terwijl het deze dienst-essentieel in tijden van recessie - verleent, vormen tegelijkertijd de gestaag groeiende kosten van sociale zekerheid een zware last voor deze sector.

De Commissie zou met deze factor rekening moeten houden in het kader van haar Sociaal Actie Programma en zou de lidstaten moeten verzoeken een selectievere aanpak te kiezen voor het financieren van de sociale zekerheid.

De leiding van het midden- en kleinbedrijf vereist een veelheid van vaardigheden. De wet moet voorzien in de beroepsopleiding voor hen, die het midden- en kleinbedrijf leiden en moet dergelijke training gemakkelijk toegankelijk maken, overeenkomstig de regelingen die reeds bestaan voor werknemers.

De Commissie moet de zelfstandigen voor hulp toegang geven tot het Europees Sociaal Fonds en moet specifieke mogelijkheden bieden door middel van het Europees Centrum voor Beroepsopleiding.

Het midden- en kleinbedrijf heeft beperkte middelen voor onderzoek, en begrotingen van ondernemingen laten vaak niet toe dat fondsen vast liggen in onderzoeksactiviteiten. Enkele lidstaten kennen "contracten voor onderzoek" toe om innovatie in kleinere ondernemingen aan te moedigen en te steunen. Ook de financieringsinstellingen van de Gemeenschap moeten het gemakkelijker maken voor het midden- en kleinbedrijf om toegang te verkrijgen tot onderzoeksfaciliteiten en om voordeel te trekken van industriële vernieuwing door middel van gezamenlijke research overeenkomsten.

De ondernemingswetgeving verschilt aanzienlijk van lidstaat tot lidstaat. Dit is een potentiële bron van discriminatie tussen enerzijdsbedrijven van de verschillende lidstaten en anderzijds de Gemeenschap als geheel. Er moet meer uitwisseling van ervaring zijn tussen lidstaten en er moeten standaardvoorwaarden worden ontwikkeld voor bedrijfsvoering.

De Gemeenschappelijke handelspolitiek (ten aanzien van derde landen) moeten de belangen dienen van het midden- en kleinbedrijf door toegang tot markten te vergemakkelijken en door voldoende dekking te bieden tegen de risico's die gepaard gaan met exporttransacties.

Aanbestedingen moeten het midden- en kleinbedrijf niet uitsluiten.

X. DE ENERGIEVOORZIENING

1. De energievoorziening is een van de belangrijkste problemen voor het Westen, en in het bijzonder voor Europa. Het energiebeleid van de Europese Gemeenschap kan van beslissende invloed zijn op het soort maatschappij waarin wij en toekomstige generaties zullen leven. Om die reden moet dit beleid worden gebaseerd op zowel korte als lange termijn vooruitzichten. Naar onze opvatting dienen de primaire doelstellingen van dit beleid er op gericht te zijn te waarborgen dat er schone energie onder veilige omstandigheden, tegen een redelijke prijs en uit veilige bronnen beschikbaar komt. Ook dient voorrang te worden gegeven aan het verzekeren van een veilige verwijdering en uiteindelijke opslag van radio-actief afval, in het geval van kernenergie. Alle op het energiebeleid betrekking hebbende beslissingen moeten worden beoordeeld op hun gevolgen voor het milieu en op andere consequenties.

Om deze doelstellingen te verwezenlijken zal de Gemeenschap een sterke solidariteit en een gemeenschappelijke politieke wil ten toon moeten spreiden.

Europa moet zich een onafhankelijker positie verwerven op energiegebied. Een te grote afhankelijkheid van externe bronnen kan leiden tot economische en politieke afhankelijkheid.

De Europeanen moeten van energie voorzien worden tegen de laagst mogelijke kosten uit uiteenlopende, veilige en onderling concurrerende bronnen. Daarbij moeten alle mogelijkheden onderzocht worden; geen enkele energiebron is overbodig.

2. Een essentieel element in het EG energiebeleid moet zijn een groot programma inzake energiebesparing, de bevordering van alternatieve energiebronnen alsmede de rationele exploitatie van de in de Gemeenschap bestaande energiebronnen.

Het is van belang het onderzoek naar en de produktie van olie en aardgas in Europa aan te moedigen op basis van een doorzichtige prijsstructuur, waardoor wij in staat zijn een gemeenschappelijk standpunt bij onze onderhandelingen met andere producenten te ontwikkelen. Er moet een coherent en rigoureuus beleid worden gevoerd met betrekking tot de EG steenkolenvoorziening, een energiebron die in overvloedige - zij het niet voldoende- mate aanwezig is.

Energiebesparing moet met alle middelen, met inbegrip van fiscale stimulansen of leningen tegen gereduceerde rentetarieven, worden bevorderd. De Liberalen en Democraten zien echter niets in een aanpak via verhoogde belastingen op energiedragers. Dit leidt slechts tot een verhoging van de energieprijzen.

3. Geconfronteerd met de economische crisis en de massawerkloosheid moet de Europese Gemeenschap de ontwikkeling van de meest efficiënte energiebronnen aanmoedigen. De Liberalen en Democraten erkennen dat aan alle belangrijke energiebronnen nadelen en risico's vastzitten.

Het is duidelijk dat, om aan de energiebehoeften van de Gemeenschap tegemoet te komen, men zich op korte én middellange termijn niet volledig kan verlaten op energiebesparing en op het toegenomen gebruik van kolen, aardgas en alternatieve energiebronnen. Derhalve dient ook kernenergie een belangrijke bijdrage aan de energievoorziening te leveren. Maar de wijze waarop kernenergie wordt aangewend moet met een reeks garanties worden omgeven. Effectieve gemeenschappelijke veiligheidsnormen moeten worden opgesteld, en methoden voor de opslag en de verwerking van radio-actief afval moeten worden verbeterd. Bovendien huldigen de Europese Liberalen en Democraten het beginsel dat het publiek volledig moet worden voorlicht, zowel voor wat betreft de problemen rond het veilig stellen van de energievoorziening als voor wat betreft de vragen die rijzen rond het gebruik van kerncentrales en de verwerking van het afval.

Met het oog op de snelheid van de technische vooruitgang is het gevaarlijk om zich uitsluitend op bepaalde energieproductie-processen te concentreren. Dit kan tot ernstige en kostbare gevolgen leiden in de komende decennia. In plaats daarvan pleiten wij een wijde verspreiding van onderzoeksgelden op energiegebied en vragen wij om de aanwending van de rijkst geschakeerde technologie, omdat een blijvende, niet dure en efficiënte energievoorziening slechts door een dergelijke flexibele politiek kan worden verzekerd.

Kernenergie zal er niet alleen toe bijdragen dat Europa op energiegebied minder afhankelijk wordt, dus economisch en politiek minder kwetsbaar, maar kan de nucleaire industrie tevens als een technologisch hoogwaardige industrie nieuwe vorm van werkgelegenheid scheppen.

Voorts kan op langere termijn kernfusie wellicht een veilige en eigenlijk onbegrensde energiebron verschaffen. De Europese Liberalen en Democraten dringen er bij de Raad van Ministers op aan het onderzoek naar kernfusie te behandelen als onderdeel van een EG energiebeleid.

Er moeten procedures worden uitgewerkt voor raadpleging en overleg tussen de betrokken lidstaten, voor die gevallen waarin er plannen bestaan voor de bouw van kerncentrales in de nabijheid van de grenzen van de lidstaten.

4. Als antwoord van de Gemeenschap op de uitdaging die het energievraagstuk voor ons betekent, pleiten wij voor een gemeenschappelijk energiebeleid (CEB), gericht op de samenvoeging van een belangrijk deel van de financiële middelen ter wille van basisonderzoek in de energiesector.

Intussen moet het onderzoek en de ontwikkeling met betrekking tot energiebehoud en met betrekking tot hernieuwbare energiebronnen uitgebreid worden.

In het kader van het CEB zouden er Europese onderzoekcentra met daaraan verbonden laboratoria moeten worden opgericht op terreinen zoals bijvoorbeeld zonne- en biomassa-energie, geothermische energie, wind en getijdenenergie. Deze zouden gevestigd moeten worden in die lidstaten die een onbetwiste leidende positie op deze terreinen hebben veroverd.

Er zouden gemeenschappelijke investeringen gedaan moeten worden in nieuwe technologieën zoals boorinstallaties in zee, gaswinning, het vloeibaar maken van steenkool en de terugwinning van afvalwarmte.

Er zouden stappen moeten worden gezet naar meer onderling afgestemd beleid in sectoren die op zichzelf geen gemeenschappelijke investeringen vereisen maar wél een gemeenschappelijk politiek doel vooronderstellen, zoals een gemeenschappelijk Europees energiebesparingsprogramma en de harmonisatie van de beginselen voor het prijsbeleid in de energiesector, teneinde de eenheid van de markt te waarborgen.

Groene of biomassa-energie kan een schakel vormen tussen het landbouw- en het energiebeleid. Het kan er op middellange termijn toe bijdragen dat bepaalde landbouwoverschotten verwerkt worden en de afhankelijkheid van de Gemeenschap op energiegebied verminderd wordt. De mogelijkheden voor een Europees "gasolplan" moeten tegen deze achtergrond worden bestudeerd.

Ter financiering van de voor de uitvoering van het EG energiebeleid noodzakelijke investeringen pleiten wij voor nieuwe Europese fondsen een door middel van uitbreiding van de eigen middelen van de Gemeenschap, hetzij door het maximum van de 1% BTW-bijdrage te verhogen hetzij door Gemeenschapsleningen. Dergelijke extra uitgaven zouden ruimschoots gecompenseerd worden door een vermindering van de uitgaven op nationaal niveau.

5. Hulp aan ontwikkelingslanden, die gericht is op een beter gebruik van de natuurlijke energiebronnen aldaar, moet een belangrijk element zijn van het Gemeenschapsenergiebeleid, waardoor dit beleid gekoppeld wordt aan het Gemeenschapsontwikkelingsbeleid.

XI. ONDERZOEK EN TECHNOLOGIE

Basisonderzoek en de technologische toepassing en ontwikkeling van nieuwe producten en werkwijze daarvan is de grondslag voor elke economische ontwikkeling -zonder nieuwe ideeën of beter begrip van hoe tegenwoordige werkwijzen en systemen werken kan er geen voortgang zijn. De huidige economische en sociale problemen waarmee Europa wordt geconfronteerd, waarvan een aantal in het programma zijn omschreven, tonen herhaaldelijk aan hoezeer wij een krachtig en goed onderbouwd onderzoekstelsel nodig hebben, dat zich uitstrekt van het meest fundamentele via ontwikkeling en technologische toepassing tot dat wat het aantrekken van nieuwe producten en methoden omvat zowel op milieu-hygiënische als op sociologische gronden. Europese Liberalen en Democraten geloven dat Gemeenschapsgelden een grotere rol moeten spelen in het ondersteunen van het wetenschappelijk onderzoek dan tot nu toe het geval is geweest, en dat de instellingen van de Gemeenschap een grote rol moeten spelen bij het vaststellen van richtlijnen voor die gebieden van onderzoek die moeten worden ondersteund. Wetenschappers hebben gedurende lange tijd onderling goed overleg gepleegd en nieuwe basis-ideeën zijn snel en op grote schaal uitgewisseld, maar er dient meer te worden gedaan aan andere soorten van wetenschappelijk onderzoek. Handelsbelangen zullen altijd betekenen dat bepaalde informatie afgeschermd wordt, maar in die gevallen waarin onderzoek wordt ondersteund door Gemeenschapsgelden of waarbij toepassingen gevolgen hebben voor de Gemeenschap in totaal (wat bij veel toepassingen het geval is), zou zoveel mogelijk informatie voor iedereen beschikbaar moeten komen, zulks in overeenstemming met het liberale principe van vrijheid van informatie.

1. De Europese Liberalen en Democraten bepleiten meer grensoverschrijdende samenwerking in de wetenschap en het onderzoek. Rechtstreekse steun voor projectgebonden onderzoek en ontwikkeling is verantwoord in die gevallen waarin de daarmee samenhangende risico's en investeringen té groot zijn voor individuele ondernemingen of wanneer de doelstellingen (bv. op het terrein van de openbare gezondheidszorg, milieubescherming, grondstoffen voorziening) slechts door gezamenlijke inspanning op behoorlijke wijze kunnen worden bereikt.

2. In de industrie moeten bij voorrang de inspanningen op onderzoek en ontwikkelingsgebied van de kleine en middelgrote ondernemingen worden bevorderd, en er moet voor worden gewaakt dat de grote ondernemingen voortgetrokken worden.

De overheidssteun moet beperkt zijn tot onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten buiten het directe marktgebied. Een billijke financiële bijdrage van de kant van de begunstigden zelf zal moeten zijn verzekerd.

3. De samenwerking tussen instellingen van hoger onderwijs dient te worden bevorderd. Tegelijkertijd dienen niet-universitaire onderzoekscentra, het bedrijfsleven en de overheid in een dergelijke samenwerking te worden betrokken teneinde de kennisoverdracht van de wetenschappelijke bevindingen zeker te stellen en te optimaliseren. De mobiliteit en de individuele ontwikkelingsmogelijkheden van de onderzoekers en docenten dienen te worden opgevoerd.

4. Bij de vaststelling van nieuwe onderzoeksdoelstellingen op Gemeenschapsniveau dient bijzondere aandacht besteed te worden aan de coördinatie, de voorbereiding en de tenuitvoerlegging van de desbetreffende programma's, evenals aan de beoordeling en de verspreiding van de resultaten.

XII. VERKEER EN VERVOER

1. De Europese Liberalen en Democraten willen de grootst mogelijke vrijheid van beweging van personen en goederen bereiken.

Een vervoersbeleid dat daar op zinvolle wijze toe bijdraagt moet, uitgaande van een vrije keuze van transportmiddelen en uitgaande van een gezonde concurrentie, zowel in het passagiers- als goederenvervoer: harmonisatie van vervoersregelingen in de lidstaten nastreven; protectionistische barrières afbreken; constructieve planning van de infrastructuur beogen; gemeenschappelijke veiligheids- en milieunormen in vervoersaangelegenheden vastleggen.

Een samenhangend Europees vervoersbeleid is een onmisbaar element voor de totstandkoming van een economische unie.

Dit beleid bevordert de liberale doelstelling om iedere vorm van contacten, van uitwisseling en handel tussen de lidstaten, te versoepelen en dit niet alleen om economische maar ook om sociale redenen.

Deze politiek dient grotendeels door de vrije markt geregeld te worden, binnen de grenzen van het sociaal aanvaardbare.

Globaal gesproken vereist dit in de gehele Gemeenschap het aanvaarden van gezamenlijke principes voor directe en indirecte kapitaalinvesteringen en subsidies aan vracht- en passagiersvervoer, omdat hierbij voor de Gemeenschap grote belangen op het spel staan.

De Raad van Ministers van de EG dient een gecoördineerde aanpak van het vervoersbeleid overeenkomstig het voorstel van het Europese Parlement van september 1974 aan te nemen en dient in het bijzonder art. 75 van het EG-verdrag onverwijld uit te voeren.

2. De liberale benadering om regels en normen voor grensverkeer te harmoniseren en te vereenvoudigen, zal geleidelijk een vrije markt in het goederenvervoer en vrij verkeer van diensten in de transportsector, met eerlijke concurrentieverhoudingen tot stand brengen.

De Liberalen en Democraten zijn sterk gekant tegen protectionisme en tegen maatregelen die de vrijheid van verkeer in de Gemeenschap belemmeren. Er dienen stappen ondernomen te worden om de verdragingen door douanecontroles drastisch te verminderen.

Samenwerking, overleg, doorzichtiger besluitvorming en harmonisatie, waar nodig, moeten op den duur restrictieve maatregelen over prijzen, quota's, vervoersvergunningen, luchtverbindingen en prijzen, noodzakelijke technische voorzieningen en soortgelijke hindernissen, opzij zetten.

Daarnaast, waar de vervoerssector in het algemeen te kampen heeft met overcapaciteit, is een gemeenschappelijk beleid dat speciaal is toegespitst op de oplossing van dit probleem, voor de binnen-scheepvaart in Noord-West Europa bijzonder belangrijk. Elk van de landen afzonderlijk kan dit probleem immers niet oplossen.

Waar mogelijk moeten problemen in het goederenvervoer gezamenlijk, in breder internationaal verband, worden aangepakt. Met name ten opzichte van landen die vrachtprijzen, quota's en dergelijke, op politieke gronden vaststellen.

3. Op het gebied van het luchtverkeer pleiten de Europese Liberalen en Democraten er voor al het mogelijk in het werk te stellen om de tarieven op Europese vluchten te verlagen door het dereguleren van de markt.

4. Gezien de samenhang tussen de geografische spreiding van economische groei en vervoersvoorzieningen, dringen de Liberalen en Democraten aan op overleg in planning van en gerichte financiële EG-steun voor infrastructuurprojecten die van vitaal belang zijn voor het bereiken van de economische en sociale doelstellingen van de Gemeenschap. Die steun moet concurrentie bevorderen en niet verhinderen.

Projecten waar wij speciale aandacht voor vragen zijn de kanaaltunnel tussen Frankrijk en Engeland en de aanleg van een Europees netwerk van super-snelle treinen.

Een goede infrastructuur die de randgebieden van de Gemeenschap verbindt met de economische en sociale centra, alsmede een goede basis voor een infrastructuurnetwerk tussen die economische en sociale centra, zijn noodzakelijke voorwaarden om het proces van economische convergentie te bevorderen; een van de primaire doelstellingen van de Gemeenschap.

5. De verdere uitbouw van Eurocontrol moet met kracht worden nagestreefd. Wij dienen ons te verzetten tegen pogingen om deze nuttige organisatie te ontmantelen.

6. Alle in de lidstaten te nemen beslissingen op vervoersgebied dienen rekening te houden met verkeersveiligheids- en milieu-effectennormen.

De Liberalen en Democraten willen de algehele verwijdering van lood in benzine.

Indien de situatie het toelaat, zou er een gemeenschappelijk verkeersveiligheidsbeleid moeten worden ontwikkeld.

7. De Europese Liberalen en Democraten zijn er van overtuigd dat de Europese Gemeenschap een geïntegreerde Europese telecommunicatiestrategie moet ontwikkelen. Slechts op deze wijze kunnen wij verzekerd zijn van de technologische middelen ter verspreiding van de grootst mogelijke meningsverschillen en uitwisseling van informatie.

Hiertoe behoren ook kabel- en satelliet-TV.

XIII. REGIONALE ONTWIKKELING

1. Een doeltreffend EG regionaal beleid beoogt de verschillen tussen rijke en arme, centrale en perifere regio's van de Gemeenschap glad te strijken, met respect, ja zelfs nadruk leggend op het gemeenschappelijke culturele, historische, economische en taal-erfdeel dat die regio's juist van elkaar onderscheidt.

Decentralisatie in het besluitvormingsproces is een van de belangrijkste kenmerken van dit beleid. De zelfbeschikking van plaatselijk en regionaal bestuur moet worden versterkt door het delegeren van macht en taken.

Liberalen en Democraten zijn van oordeel dat besluiten zo dicht als mogelijk bij de burger genomen moeten worden, zolang dat de doelmatigheid en het democratisch karakter van het bestuur niet stoort. Daardoor worden zowel de kansen voor de burgers om deel te nemen aan het besluitvormingsproces gemaximaliseerd, als de verzekering gegeven dat de inwoners van elke streek de kans hebben om de lokale politiek aan de lokale omstandigheden aan te passen.

Wij zijn van oordeel dat de EG in haar regionale politiek zich er rekenschap van moet geven dat in sommige lidstaten een democratische politiek van zo'n gehalte en niveau, reeds bestaat. Maar in andere landen zal de Europese Unie zoals wij die voorstellen, het eenvoudiger maken om desgewenst zo'n democratische regionale bestuurslaag tot stand te brengen.

2. Europese Liberalen en Democraten kennen de hoogste prioriteit toe aan meer gelijkheid van kansen voor alle regio's. Met name de bijzondere problemen van de perifere gebieden van de Gemeenschap moeten zodanig worden aangepakt dat de lasten veroorzaakt door de daar grotere werkloosheid en de industriële achteruitgang, worden verlicht.

De verschillen in welvaart en kansen tussen rijke en arme, centrale en perifere gebieden in de Gemeenschap zijn de laatste jaren, ondanks de inspanningen van de EG om meer evenwicht te scheppen, groter geworden. Deze verschillen zijn, afgezien van een fundamentele onrechtvaardigheid, een struikelblok op de weg naar de economische en monetaire unie, die een essentieel onderdeel van een politieke unie is. Maar al te vaak zijn de voordelen van de economische vernieuwing en de groei van de dienstensector, alhoewel niet helemaal zonder bezwaren, sterk geconcentreerd in de centrale regio's, terwijl de perifere streken daarvoor hebben moeten betalen met het wegtrekken van de mensen naar elders, minder openbare voorzieningen, lagere lonen en werkloosheid in de traditionele industrietakken.

De vrees dat Europese integratie een soortgelijk probleem voor het gehele economisch gebied van de Gemeenschap zal opleveren, moet onder ogen worden gezien. Vooral de Monetaire Unie, overigens om andere redenen gewenst, zou de situatie best wel eens kunnen verergeren. Wij mogen ons er niet bij neerleggen dat de voordelen van integratie onverdeeld ten goede komen aan de centrale regio's van de Gemeenschap. Daarentegen moeten wij een politiek voorstaan die een rechtvaardige verdeling van de baten bevordert.

Liberalen en Democraten beschouwen dat niet als tegengesteld aan de belangen van de centrale regio's, maar meer als een essentieel element van de integratie, die voordelen voor elk deel van de Gemeenschap dient op te leveren.

3. Het enige doel van het Europees Fonds voor de Regionale Ontwikkeling (EFRO) is, om samen met de nationale steun voor bepaalde projecten, financiële steun te verschaffen aan de economische ontwikkeling van de achtergebleven regio's in de Gemeenschap. Het fonds moet worden uitgebreid om aan het wezenlijk belang van economische convergentie van de regio's in de Gemeenschap, om de crisis te kunnen bestrijden, tegemoet te komen.

Bovendien moeten de activiteiten ervan gecoördineerd worden met die van de andere financiële instrumenten van de EG (Sociaal Fonds, Europese Investerings Bank, Europees Oriëntatie en Garantie Fonds voor de Landbouw, ECKS-fonds en Ortooi-leningsfaciliteiten), die elk voor zich weer een regionale dimensie hebben.

Het huidige Regionale Fonds heeft slechts beperkte financiële middelen. Van 1975 - 1980 werd er 3625,20 miljoen ECU aan 11.745 projecten in negen landen besteed. Voornamelijk aan arbeidsscheppende of arbeidsbeschermende investeringen in de Industrie, de dienstensector, infrastructuur en het toerisme. Het is duidelijk dat een substantiële uitbreiding van het fonds het niet alleen mogelijk zou maken de oorspronkelijk gestelde opgaven beter te vervullen, maar dat ook nieuwe maatregelen getroffen zouden kunnen worden.

Tegelijkertijd zou het fonds meer geconcentreerd moeten worden op de minst ontwikkelde streken van de Gemeenschap, teneinde een te grote spreiding en daardoor een minder effectief gebruik van de middelen te vermijden.

4. Liberalen en Democraten staan erop dat alle Gemeenschaps-uitgaven in de regio's slechts een aanvulling zijn op de reeds bestaande uitgaven van de nationale regeringen. Regionale en lokale besturen zouden een meer directe toegang moeten hebben tot de instellingen van de Gemeenschap voor onderling overleg en de uitwisseling van informatie. Zij zouden eveneens het recht moeten hebben zelf aanvragen te doen voor ondersteuning van het Regionaal- en Sociaal Fonds, zonder tussenkomst van de nationale regeringen.

Europese Liberalen en Democraten houden vast aan het principe van wederzijdse aanvulling van nationale en EG-steun aan regionale projecten. EG-subsidies mogen niet gebruikt worden om de nationale regeringssteun eenvoudigweg te verkleinen of zelfs te vervangen.

Het moet aan specifieke projecten besteed worden en niet anoniem verdwijnen in de nationale ontwikkelingsbegrotingen. In dit verband pleiten de Liberalen en Democraten voor een betere publiciteit zodat de kiezer ook ziet wat de Europese Gemeenschap aan regionale ontwikkelingsprojecten besteedt. Zowel lokale als regionale besturen moeten reeds in de planningsfase meer betrokken worden bij de coördinatie van een regionaal EG-beleiden wel door directe en informele contacten met de instellingen van de EG. "Toegangs"procedures moeten geleidelijk aan vereenvoudigd worden voor de manier waarop Europese hulp wordt gebruikt, overigens zonder een noodzakelijke controle op te geven, die men ook in de tussenliggende stadia dient uit te voeren.

5. Er moeten maatregelen genomen worden op het vlak van administratieve en institutionele integratie over de grenzen heen, om een doeltreffend samengaan van regionaal en ander beleid te verzekeren. De Gemeenschap zou bijzondere zorg moeten besteden aan de samenwerking in de grensregio's en dus het Euregio-idee moeten steunen.

Het EG beleid dient de banden over de binnengrenzen heen te bevorderen en niet tegen te werken. Organisaties die over de grenzen heen werken moeten gestimuleerd worden en voor hen moet er een directe toegang tot de instellingen van de EG mogelijk worden.

Besluiten van de EG, zoals verordeningen en richtlijnen, moeten met problemen die over de grenzen heen spelen, rekening houden.

In het algemeen moeten bestaande pogingen om grensoverschrijdende samenwerking in bepaalde regio's mogelijk te maken niet alleen actief worden gesteund, maar ook als voorbeeld voor soortgelijke initiatieven aan andere streken bekend worden gemaakt.

Alhoewel het merendeel van de buitengrenzen - zeker na de uitbreiding - de meest natuurlijke, d.w.z. de kust zullen zijn, zullen er altijd enkele gebieden blijven bestaan waar de lokale historische, culturele en economische belangen van de bevolking binnen de Gemeenschap nauw verbonden zijn met die van een buiten de Gemeenschap gelegen aangrenzend gebied.

De bijzondere behoeften van dergelijke regio's moeten onderkend worden en er dient op te worden toegezien dat het gelijke-kansen-beleid voor regio's in de Gemeenschap als geheel, deze bijzondere belangen niet tegenwerkt, ook al lopen die daar niet parallel mee.

Een concreet voorbeeld hiervan is het gebied van Friuli-Venetia/Giulia, met als haven Triëst, dat de verbinding is tussen Centraal Europa en het Middellandse Zeegebied.

D. BESCHERMING EN ONTWIKKELING VAN HET EUROPESE CULTURELE ERFGOED.

XIV. CULTUUR EN ONDERWIJS IN EEN LIBERAAL EN DEMOCRATISCH EUROPA.

1. De Europese Liberalen en Democraten achten cultuur en onderwijs onverbrekelijk met elkaar verbonden. Zij wensen, op basis van de gemeenschappelijke Europese identiteit, de eenheid in verscheidenheid van de Europese culturen te waarborgen door het onderwijs en door de culturele en educatieve mobiliteit te bevorderen op Europees niveau.

De Liberalen en Democraten menen dat de co-existentie en de onderlinge uitwisseling van een scala van culturen en talen van vitaal belang zijn voor het behoud van een ware Europese identiteit, gebaseerd op een gemeenschappelijk religieus, wetenschappelijk, humanistisch en juridisch erfgoed. Door de bevordering van het gevoel van eenheid in verscheidenheid en het kweken van onderling begrip tussen de burgers van de verschillende culturen die onze gemeenschap vormen, kan de behoefte aan een Europese dimensie voor nationale onderwijsactiviteiten het best gediend worden.

Een liberaal beleid inzake culturele voorlichting beoogt de individuele vraag naar cultuur te stimuleren en niet zozeer de nadruk te leggen op de aanbodzijde. De toekomstige burger moet worden voorgelicht over het gebruik van collectieve bezittingen op wetenschappelijk en cultureel terrein, opdat hij/zij met kennis van zaken gebruik maakt van de cultuur in plaats van deze passief te aanschouwen.

Het gevaar van culturele manipulatie en nationalisme, waarbij het cultuuraanbod een monopolie wordt van de regering of van andere overheids- of particuliere instanties, vormt een reële bedreiging voor het pluralisme en de democratie in Europa. De cultuur moet nooit voor politieke doeleinden worden gebruikt.

2. De verscheidenheid van Europa's architectonisch, historisch, taalkundig en natuurlijk erfgoed moet in stand gehouden worden. De liberale benadering van de cultuur legt grote nadruk op een inbreng van de Europese Gemeenschap bij praktische projecten ter waarborging van de eigen culturele en natuurlijke rijkdom van de Gemeenschap.

Stedelijke ontwikkeling, economische druk en de noodzaak om te groeien moeten voortdurend verzoend worden met de behoefte ons culturele erfgoed te beschermen. De Europese Gemeenschap kan in dit opzicht een belangrijke bijdrage leveren door beschikbare fondsen te voteren voor specifieke projecten en lokaal en/of regionaal niveau. (bijvoorbeeld voor het behoud van Venetië of subsidies voor nationale parken).

3. Uit hoofde van de bevordering van onderlinge culturele uitwisseling en het kweken van het gevoel van een Europese identiteit, zouden Europese projecten zoals film- en theaterfestivals, Europese cursussen en Europese buitensportteams moeten worden aangemoedigd en een veelomvattend uitwisselingsprogramma voor schoolkinderen, studenten en jonge vaklieden worden ingesteld. Bovendien zou de gelegenheid om in het buitenland te studeren binnen de EG en de oprichting van nieuwe Europese universiteiten in toenemende mate moeten worden uitgebreid.

4. De Europese Liberalen en Democraten vragen dringend om het op elkaar afstemmen van alle nationale wetten die de rechten van kunstenaars beschermen zoals het expositie- en het uitleenrecht, alsmede wetten, ter voorkoming van video-piraterij.

5. In het onderwijs ligt de liberale nadruk op het pluralisme. Maar het doel van een Europees onderwijs beleid moet een grotere mobiliteit zijn op educatief terrein evenals een aanhoudende poging van de EG-autoriteiten ten aanzien van wederzijdse erkenning van diploma's, getuigschriften of andere bewijzen van een goede kwalificatie door de lidstaten. Indien men er niet in zou slagen equivalentie van getuigschriften en diploma's te bereiken, zou dit een zeer ernstig obstakel vormen voor de vrije beweging en vestiging van de EG-burgers in de hele Gemeenschap.

De Liberalen en Democraten hebben de weg bereid en altijd gestreden voor het recht van ieder individu op onderwijs als een voortdurend proces. Hoe de onderwijsstelsels in de lidstaten worden opgezet moet een nationale aangelegenheid blijven. Echter, ondanks een duidelijk ontbreken van verwijzingen naar het onderwijs in de EG-verdragen, heeft de Gemeenschap in de afgelopen decade erkend dat er een Europese dimensie in het onderwijs bestaat die op EG-niveau gestimuleerd zou moeten worden. Sinds het begin van de jaren '80 is het onderwijs van een bijkomstigheid tot een belangrijk aspect geworden van het EG-beleid, als gevolg van de nu officiële band met de opleiding tot beroepspersoneel in het kader van de strijd tegen de werkloosheid. Echter, afgezien van deze vitale relatie, bestaat er een aantal mogelijkheden voor praktische initiatieven op het terrein van het onderwijs op alle niveaus, van het lager onderwijs tot aan de universiteit. Kortom; het Europese onderwijsbeleid zou drie aspecten moeten stimuleren: de bestudering van de Europese Gemeenschap als integraal onderdeel van het reguliere schoolprogramma, een verbetering van de mobiliteit van studenten door mogelijkheden te scheppen voor het opdoen van onderwijservaring in het buitenland in georganiseerd verband en een verbetering van het onderwijs in vreemde talen.

De Europese Liberalen en Democraten zijn van mening dat de verbetering van het onderwijs in vreemde talen in de Gemeenschap van essentieel belang is voor het vrije verkeer van haar burgers evenals het begrip van de andere culturen in Europa. Zij betogen dat het opnemen van tenminste één vreemde taal in het verplichte schoolprogramma in alle lidstaten zou bijdragen tot de bestrijding van de erosie van de taalkundige kennis in de Gemeenschap.

De Gemeenschap kan ertoe bijdragen om mogelijkheden te scheppen voor studenten om zorgvuldig georganiseerde studieperioden in een andere lidstaat door te brengen, hetzij individueel, hetzij via de uitwisseling van klassen op middelbaar, maar vooral op universitair niveau. De diverse bestaande fondsen en stichtingen zouden de middelen kunnen verschaffen ter financiering van deze activiteiten, of anders zou een afzonderlijke instelling gecreëerd kunnen worden. De uitwisseling tussen scholen zou eveneens bevorderd kunnen worden.

Bovendien zou de mobiliteit van leraren in vreemde talen binnen de Gemeenschap bevorderd moeten worden om te verwezenlijken dat er op ruimere schaal onderwijs in vreemde talen gegeven wordt door leraren die deze als moedertaal gebruiken. Minimaal zouden alle leraren in vreemde talen een voorbereidingsperiode moeten doorbrengen in het land waarvan zij de taal willen gaan doceren en verder moet hen de gelegenheid worden gegeven om ook tijdens het uitoefenen van hun beroep periodiek dit land te bezoeken om hun kennis en taalvaardigheid te perfectioneren.

6. Ter bevordering van de integratie van de verschillende Europese bevolkingsgroepen in de landen waarin zij nieuw aangekomen zijn, zou getracht moeten worden buitenlandse kinderen de gelegenheid te geven hun moedertaal te handhaven als eerste vreemde taal of deze tenminste aangemerkt te laten worden als hun eerste vreemde taal.

XV. CULTUUR EN MASSAMEDIA

1. Bij het gebruik van nieuwe communicatiesystemen (bijv. satelliet en kabeltelevisie) als ook van de traditionele media dient het principe te gelden van vrije toegang tot informatie en de vrijheid om informatie te verstrekken over de nationale grenzen heen. De Europese Liberalen en Democraten verwerpen elke vorm van monopolie op het gebied van massacommunicatie en de nieuwe media. Zij zijn van oordeel dat pluralisme en de verscheidenheid van de nieuwsbronnen de sleutel zijn tot een zo groot mogelijk objectiviteit en een zo breed mogelijk scala van informatie als menselijkerwijs haalbaar is.

De moderne communicatiesystemen kunnen een machtig instrument zijn voor de bevordering van de culturele uitwisseling tussen Europese burger en voor de bevordering van het proces van Europese eenwording en democratie. Concurrentie binnen en uitwisseling tussen de media kunnen de vrije stroom van ideeën, opvattingen en informatie bevorderen. De Europese Liberalen en Democraten zijn daarom heftig gekant tegen elke poging van nationale autoriteiten om de uitzending van nieuwsberichten of andere programma's uit andere landen in te perken.

Radio en televisie moeten in volledige vrijheid kunnen opereren en alleen aan regels worden onderworpen wanneer dit om technische redenen zoals schaarste van frequenties dringend noodzakelijk is.

2. Vrijheid van meningsuiting door middel van de pers, radio, televisie en advertenties zijn een eerste vereiste voor de Europese burgers zich een mening te vormen over belangrijke onderwerpen die van invloed zijn op hun dagelijks leven en hun toekomst. De Europese Liberalen en Democraten pleiten daarom voor het opstellen van een Europees Handvest dat is gebaseerd op het beginsel van vrije uitwisseling van informatie en dat richtlijnen bevat voor een reglement inzake reclames.

3. De Europese Liberalen en Democraten roepen op tot nauwere samenwerking tussen nationale omroepen teneinde de uitwisseling van programma's te bevorderen, feitelijke informatie te verschaffen over andere landen en meer in het algemeen een Europese dimensie te geven aan de nationale omroepstelsels. Zij vragen ook om de oprichting van een Europese radio- en televisiedienst. Bovendien zouden de technische voorwaarden geschapen moeten worden om een directe ontvangst van televisieprogramma's uit alle Europese landen mogelijk te maken.

Wij bepleiten een grotere betrokkenheid van de nationale omroepen bij de bevordering van de Europese samenwerking en integratie door speciale programma's en uitwisselingen. De EG-autoriteiten zouden kunnen worden ingeschakeld bij het uitwerken van plannen en zonodig achtergrondinformatie kunnen verschaffen.

Tenslotte zouden de Europese Liberalen en Democraten graag zien dat de moderne techniek op andere manieren in dienst wordt gesteld van de verbreiding van de cultuur.

Wij denken hierbij aan het nasychroniseren van films, dat een culturele verarming betekent. Met behulp van moderne, druk-op-de-knop computersystemen zou de kijker althans de keuze kunnen worden gelaten tussen de originele en de nagesynchroniseerde versie van films en documentaires zowel thuis (televisie, video) als in de bioscoop. Onderzoek op dit terrein zou met vrucht kunnen worden bevorderd en medegefinancierd door de Gemeenschap.

E. DE EUROPESE ROL IN DE WERELD: EEN FACTOR VOOR VREDE, VOORTUITGANG EN STABILITEIT

XVI. BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID

1. De centrale doelstelling van een Europees buitenlands en veiligheidsbeleid dient te zijn bij te dragen aan het realiseren en het behoud van vrede en veiligheid in Europa en de wereld. Liberaal buitenlands beleid dient gebaseerd te zijn op samenwerking bij het nastreven van onze gemeenschappelijke idealen en het recht. Europa dient voor de buitenwereld een baken te zijn voor vrede en veiligheid, pluralistische democratie en zelfbeschikking, en het recht van een ieder op individuele vrijheid, sociale rechtvaardigheid en gelijke kansen.

Ondanks de plechtige beloften van de staten die het VN-Handvest hebben ondertekend zijn zeer veel mensen nog altijd niet in het bezit van hun burgerrechten en elementaire vrijheden. De Liberalen en Democraten verbinden zich opnieuw om deze rechten en vrijheden universele werking te verschaffen, en alle steun te geven aan pogingen om begrip en verdraagzaamheid te bevorderen, in het bijzonder met betrekking tot het vrije verkeer van mensen, informatie en ideeën over grenzen heen.

2. De Europese Gemeenschap moet worden ontwikkeld tot een Unie met een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid met de nodige middelen en doelstellingen om in toenemende mate haar eigen koers te kunnen bepalen. De Europese Liberalen en Democraten bepleiten de spoedige oprichting van een permanent secretariaat voor de Europese Politieke Samenwerking (EPS).

In een tijd van mondiale machtspolitiek, waarin politiek en economische krachten wereldwijd op elkaar inwerken, kan geen enkele Europees land volstrekt op eigen benen staan.

De Europese Gemeenschap heeft zowel de statuur als het vermogen om een actieve rol in de wereldpolitiek te spelen. Haar politiek gewicht is veel groter dan dat van haar onderdelen samen, mits de lidstaten ertoe besluiten elkaar in het kader van de politieke samenwerking systematisch te raadplegen alvorens beslissingen te nemen over buitenlands en veiligheidsbeleid. Er moet op Europees niveau een gemeenschappelijk buitenlands beleid komen, ongeacht of de Verdragen toelaten dat de Gemeenschap zich volledig of gedeeltelijk bezighoudt met alle actuele problemen. Versterking van de Europese Politieke Samenwerking vormt een belangrijke stap in deze richting. Ook moet de Europese Gemeenschap geleidelijk het aantal diplomatieke missies in derde landen en bij internationale organisaties uitbreiden.

3. Effectief en samenhangend Europees handelen in de wereld vergt coördinatie van de verschillende vormen van internationaal optreden: buitenlands beleid, internationaal economisch beleid, en aspecten van veiligheidsbeleid, met inbegrip van wapenbeheersing- en ontwapeningsbeleid.

De Europese Gemeenschap heeft haar eigen procedures voor het onderhouden van haar externe economische en handelsbetrekkingen. Het zwaartepunt van dat beleid moet in de komende jaren komen te liggen op de verdediging en consolidering van een handelsstelsel voor de vrije wereld.

De externe betrekkingen van de Europese Gemeenschap hebben een politieke en een economische dimensie. De nationale regeringen zijn nog steeds geheel verantwoordelijk voor de hieruit voortvloeiende zuiver politieke vraagstukken maar zij coördineren hun beleid in het kader van de politieke samenwerking. Op economisch gebied, en vooral op het gebied van de handelspolitiek, heeft de Gemeenschap het laatste woord. De Europese Liberalen en Democraten willen - na wijziging van de Verdragen - een samenhangende aanpak van de externe betrekkingen welke beide gebieden moet omvatten. De Europese Unie zou dan uiteindelijk verantwoordelijk worden voor het buitenlands beleid.

De veiligheid moet een integraal onderdeel worden van een in het bestek van de Europese politieke samenwerking opgesteld EG-beleid. "Veiligheid" betekent in dit verband meer dan uitsluitend militaire defensie en moet ook het beleid omvatten op het gebied van handel, economische zaken, industriële en wetenschappelijke samenwerking, de aanschaf en export van wapens, bevordering van zelfvertrouwen, wapenbeheersing en ontwapeningspolitiek.

4. Atlantische samenwerking blijft van fundamentele betekenis voor onze vrijheid, vrede en welvaart. Het beleid van de Verenigde Staten is in dit verband van cruciaal belang, en het is buitengewoon belangrijk dat wij met één Europese stem spreken om dit beleid te beïnvloeden.

De Europese Unie moet bijdragen tot de versterking van het Atlantisch Bondgenootschap en van haar eigen rol daar binnen. De Unie moet streven naar de coördinatie van het defensiebeleid binnen de NAVO van die EG-lidstaten die deel uitmaken van de alliantie.

Dit heeft zowel tot doel dat in het NAVO-beleid als geheel meer rekening wordt gehouden met Europa's bijzondere belangen als dat de Alliantie als zodanig wordt versterkt. Bovendien delen West-Europa, de Verenigde Staten en Canada een diepe betrokkenheid bij het behoud van democratie, respect voor mensenrechten en wereldvrede en hebben zij een gemeenschappelijk belang in het bevorderen van een stabiele en rechtvaardige economische wereldorde. Juist wegens dit gezamenlijk streven is het zo nodig dat de Europese Gemeenschap speciale banden met Noord-Amerika behoudt.

5. Europa heeft het grootste belang bij handhaving van stabiele en vreedzame Oost-West betrekkingen. Belangrijke elementen daarbij zijn: meer handel, nauwere economische betrekkingen en verruiming van de contacten tussen de landen en de mensen. De volledige tenuitvoerlegging en de verdere ontwikkeling van het gestelde in de Slotakte van Helsinki zal bijdragen tot vergemakkelijking van het vrije verkeer van mensen, informatie en ideeën en moet als zodanig centraal staan in het beleid van de Europese Gemeenschap op dit gebied.

De Europese Gemeenschap dient onderhandelingen over ontwapening - waaraan zij zelf dient deel te nemen - te bevorderen, en dient in dezen eigen initiatieven te ontploffen.

Wij zijn van oordeel dat de vrede niet gedient wordt door een ongebreidelde bewapeningswedloop en evenmin door unilaterale ontwapening. Wij pleiten vurig voor een evenwichtige vermindering van nucleaire en conventionele wapens tot het laagst mogelijke peil.

Zowel de Gemeenschap als haar lidstaten dienen strikte uitvoering van de bestaande verdragen tegen chemische, biologische en toxische wapens te bevorderen. Zij dienen tevens het totstandkomen van betere, afdoende vertifieerbare verdragen na te streven, om tot een volledig verbod op het produceren, opslaan en gebruik van deze wapens te komen.

De Liberalen en Democraten delen de alom in de wereld heersende vrees voor nucleaire wapens. Wij pleiten voor onderhandelingen om hun aantal terug te brengen tot hetgeen strikt minimaal noodzakelijk is voor het behoud van de wederzijdse afschrikking en dus voor de voorkoming van hun gebruik. Als de onlangs geplaatste raketten in Oost-Europa worden ontmanteld behoeven geen nieuwe middellange afstandraketten in Europa te worden geplaatst. Bevordering van de ontspanning blijft één der hoekstenen van het EG buitenlands beleid. Het welzijn daarvan wordt afgemeten aan de hand van het daadwerkelijk verdwijnen van de bestaande barrières en wederzijdse vermindering van de militaire confrontatie in Europa.

Overeenkomstig de Verdragen van Rome moet de Europese Gemeenschap ook gezamenlijk actie ondernemen t.a.v. de economische aspecten van de Oost-West betrekkingen.

6. De Europese Gemeenschap moet volharden in haar streven bij te dragen aan het vredesproces in het Midden-Oosten. Rechtstreekse contacten tussen de diverse partijen in het conflict zijn een belangrijk onderdeel van dit proces. Europa moet streven naar een oplossing waarbij alle naties in de regio, ook Israël, binnen veilige en gegarandeerde grenzen kunnen leven. Het Palestijnse volk moet zijn eigen politieke en territoriale toekomst via onderhandelingen kunnen bepalen. Terrorisme moet worden afgezworen. De contractuele verbindingen tussen de Europese Gemeenschap en de Arabische landen in het zuidelijke Middellandse-Zeegebied kunnen als basis dienen voor een geleidelijke uitbreiding van de economische samenwerking tussen Europa en dat gebied.

7. De uitbreiding van de Gemeenschap moet in de eerste plaats in politieke termen worden gezien. Alle vrije en democratische landen moeten te zijner tijd de keus krijgen tot de Gemeenschap toe te treden als zij voldoen aan de verplichtingen van het lidmaatschap, waaronder ook het houden van vrije en representatieve verkiezingen voor het Europese Parlement. De Europese Liberalen en Democraten pleiten voor een snelle en voor die landen gunstige beëindiging van de onderhandelingen met Spanje en Portugal, zodat deze zo snel mogelijk lid kunnen worden. Daarmee mag echter niet de gestage en effectieve ontwikkeling van de Gemeenschap in gevaar worden gebracht. Een hecht verenigd Europa binnen duidelijk bepaalde grenzen is een voorwaarde voor een soepele integratie van de lidstaten. De Europese Gemeenschap dient duidelijk te maken gekant te zijn tegen de bezetting van Cyprus door Turkse troepen, welke in strijd is met VN-resoluties.

Ongetwijfeld zullen vele ernstige economische problemen zich aandienen tijdens het proces van uitbreiding, vooral met betrekking tot landbouw, migrerende werknemers, en het budgetvraagstuk van de Gemeenschap. Daarom dient een adequate overgangperiode te worden overeengekomen, gedurende welke de nieuwe leden de juridische status van het volledig lidmaatschap zullen genieten, en volledig zullen participeren in de politieke samenwerking, maar nog niet geheel de economische plichten en rechten van het volle lidmaatschap zullen kennen. Bovendien moeten institutionele aanpassingen worden doorgevoerd, en additionele middelen worden opgebracht boven de huidige 1% BTW-grens.

8. De Europese Gemeenschap dient geen wapens te exporteren naar spanningsgebieden. Landen die op grove wijze mensenrechten schenden dienen geen wapens te ontvangen. Wapenexport dient niet te worden beoordeeld aan de hand van economische en verkegelegenheidscriteria. Wapenexport is geen ontwikkelingshulp.

9. Dienstplicht in een andere lidstaat van de Gemeenschap moet als gelijkwaardig worden beschouwd aan dienst in het eigen land; de gediende tijd moet worden erkend en verrekend met de periode die in het eigen land moet worden gediend.

XVII. EUROPESE ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

1. Europese Liberalen en Democraten beschouwen ontwikkelingssamenwerking als een zeer belangrijke taak van de Europese Gemeenschap. Een gemeenschappelijk Europees Ontwikkelingsbeleid zal beter gecoördineerd en efficiënter georganiseerd kunnen worden. De Liberalen en Democraten willen een ontwikkelingspolitiek die een blijvende verbetering aanbrengt in de economische en sociale levensomstandigheden van het ontvangende land.

Een dergelijk beleid zal de overgrote meerderheid van de bevolking ten goede moeten komen en moeten bereiken dat grote armoede, analfabetisme, slechte gezondheidstoestanden en sanitaire voorzieningen, en tal van andere gebreken zo spoedig mogelijk verdwijnen.

Deze politiek moet het zelfbeschikkingsrecht en de autonome ontwikkeling van de volkeren van de Derde Wereld vooropstellen en streven naar een groter respect voor mensenrechten.

Prioriteit moet worden gegeven aan de ontwikkeling van de mensen zelf, aan het behoud van de natuurlijke hulpbronnen, aan het herstel van het natuurlijk evenwicht, aan de autonome ontwikkeling van wetenschappelijk onderzoek en aan het behoud van de cultuur van het ontwikkelingsland.

2. De doeltreffendheid van ontwikkelingssamenwerkingspolitiek zal vergroot moeten worden door een dialoog tussen het ontvangende land en het donorland. Daarvoor is een verbetering van de uitvoering en de evaluatie van ontwikkelingsprojecten nodig. Niet-openbare instellingen (particuliere hulpinstellingen en stichtingen, privé-ondernemingen, kerken en vakbonden) moeten volledig deelnemen in ontwikkelingsactiviteiten, opdat het regeringsbeleid ondersteund, de uitvoering meer gedecentraliseerd en de privé-sector in de ontwikkelingslanden versterkt wordt. Om met de ontwikkelingshulp zo veel mogelijk resultaat te bereiken, moet de Gemeenschap zich concentreren op de ondersteuning en het bevorderen van geïntegreerde plattelandsontwikkelingsprojecten. De ervaring heeft geleerd dat deze vorm van ontwikkelingshulp betere mogelijkheden voor een blijvend succes biedt dan sectoriële ontwikkelingshulp. Het gebruik van de fondsen van de Gemeenschap voor ontwikkelingshulp moet onder de democratische controle van het Europese Parlement vallen.

Een liberale aanpak zou hervormingsmaatregelen, met name in de landbouw, combineren met onderwijsprogramma's die erop gericht zijn gelijke kansen te geven aan mannen en vrouwen in de Derde Wereld.

3. Het beleid van de Gemeenschap ten opzichte van de Derde Wereld moet er op toezien dat de hulp aan de armste landen en aan de armste mensen in deze landen gegeven wordt. De Europese Liberalen en Democraten zijn van mening dat voorkeur moet worden gegeven aan zelfvoorziening in voedsel, aan kleinschalige plattelandsontwikkelingsprojecten en aan de ontwikkeling van kleine en middelgrote industrieën.

De ontwikkeling van de plattelandsgebieden moet een gezonde economische structuur tot doel hebben. Door landbouwhervorming kunnen de Derde Wereldlanden minder afhankelijk worden van graanimport en kunnen zij hun lokale produktie opvoeren zonder zich teveel op exportprodukten te concentreren.

4. De Europese Liberalen en Democraten zijn van mening dat de bestaande economische wereldorde verder ontwikkeld zal moeten worden. Gezien de bijzondere omstandigheden van de ontwikkelingslanden, moeten uitzonderingen gemaakt en tijdelijke regelingen getroffen worden voor de handel met deze landen om hun exportmogelijkheden te vergroten. Voorts kan de juiste investering van privé-kapitaal de economische vooruitgang in ontwikkelingslanden helpen bevorderen. Liberalen en Democraten wensen dit soort privé-investeringen te stimuleren, mits zowel voor investeerders als voor ontvangers waarborgen worden gegeven.

Regelingen, zoals die in de Conventie van Lomé, zouden getroffen moeten worden met andere gebieden in de wereld, b.v. het Middellandse Zeegebied, en stabiele relaties moeten geschapen worden met de landen in Latijns Amerika en Azië. De Europese Gemeenschap moet voor multinationale ondernemingen onder het internationaal recht vallende gedragsregels steunen.

5. Een liberale ontwikkelingspolitiek moet de autonomie van ontwikkelingslanden bevorderen. Deze landen moeten zelf hun politieke beslissingen nemen voor hun economische en sociale ontwikkeling. Europese Liberalen en Democraten weigeren

het Oost-Westconflict te betrekken in de Noord-Zuidrelaties.

6. Europese Liberalen en Democraten zijn van mening dat de Gemeenschap het geven van hulp niet afhankelijk moet stellen van het bestaan van een democratie volgens Westerse normen in de ontvangende landen. Er zou echter geen hulp mogen worden gegeven aan regimes die op flagrante wijzen en herhaaldelijk de rechten van de mens schenden. De Gemeenschap zou er ten nauwste op moeten toezien dat haar hulp ten goede komt aan de gehele bevolking van een ontvangend land en niet aan een bevoorrechte groep. De beste wijze om dit te bewerkstelligen is om zeer zorgvuldig te werk te gaan, zowel bij het kiezen van het type project dat voor steun aan de EG in aanmerking komt, als bij het kiezen van de organisatie en de instellingen via welke de hulp geadmistreerd wordt. Tenslotte moet er op worden toegezien dat de hulp voor dat doel gebruik wordt waarvoor zij bestemd is.

7. De groeiende schuldenlast van de landen van de Derde Wereld vormt een belangrijke belemmering voor hun ontwikkeling. De voornaamste slachtoffers van de huidige economische situatie in de wereld zijn de armste ontwikkelingslanden. De Europese Gemeenschap zou de ontwikkelingslanden moeten helpen om geleidelijk hun zware financiële lasten te verlichten door maatregelen te nemen die aangepast zijn aan de situatie in ieder land of in iedere groep van landen. De Europese Investeringsbank moet gevraagd worden om haar investeringen te vergroten.

Grondstoffenovereenkomsten die leiden tot een stabiliteit van inkomsten van ontwikkelingslanden zijn nuttig mits deze niet leiden tot een structureel verstoord evenwicht in de economieën van deze landen.

Het gebruik van compensatiefondsen om dit verstoorde evenwicht te voorkomen dient te worden aangemoedigd.

Het systeem van algemene tariefpreferenties dient verbeterd te worden en er zou een speciale EG regeling getroffen moeten worden om de investeringen in Derde Wereldlanden aan te moedigen. Voorts moeten er overeenkomsten worden gesloten die markten openen voor producten van landen in Centraal Amerika.

8. De geïndustrialiseerde landen kunnen Derde Wereldlanden tevens helpen door een zuiniger gebruik van natuurlijke hulpbronnen. Een te grote en te snelle exploitatie kan leiden tot aanzienlijke moeilijkheden die vooral tragisch zouden kunnen zijn voor de volkeren van de ontwikkelingslanden die geen energiebronnen en grondstoffen bezitten.

De Europese Gemeenschap moet de ontwikkelingslanden helpen met het exporteren van dikwijls nog onbekende hulpbronnen ten bate van de lokale bevolking.

9. De Europese Gemeenschap dient andere landen te betrekken bij haar hulpprogramma. Alleen met een gemeenschappelijke actie van alle geïndustrialiseerde landen kan ontwikkelingshulp werkelijk effectief zijn. In dit verband zouden alle geïndustrialiseerde naties moeten proberen de doelstelling van de V.N., namelijk dat de officiële ontwikkelingshulp tenminste 0,7% van het B.N.P. zou moeten bedragen, te verwezenlijken. Evenzo zouden alle vormen van protectionisme vermeden moeten worden.

10. Noodhulp en voedselhulp blijven noodzakelijk. De organisatie van internationale noodhulp dient verbeterd te worden en er dienen maatregelen te worden getroffen om rampen te voorkomen. Voedselhulp moet niet leiden tot veronachtzaming van de lokale voedselproductie in de ontwikkelingslanden. De compensatiefondsen (van voedselhulp) dienen gebruikt te worden voor het opvoeren van de eigen voedselproductie.

11. Europese Liberalen en Democraten ondersteunen uitdrukkelijk een nieuwe overeenkomst met de geassocieerde ontwikkelingslanden (Lomé III). De bepalingen in deze overeenkomst zouden kunnen dienen als een voorbeeld voor hulp aan andere ontwikkelingslanden.

12. De ontwikkelingslanden moeten geholpen worden met de bescherming van hun milieu, met name met maatregelen tegen het oprukken van woestijnen. Druk moet worden uitgeoefend op landen met tropische regenwouden om verdere ongebreidelde ontbossing te voorkomen.

